

'Bejubeld - bekroond - verfilmd!'

Kari Hotakainen

DE HUISMAN

ROMAN

Kari Hotakainen

DE HUISMAN

Roman

Uit het Fins vertaald door
Anton Havelaar & Lili Ahonen

Uitgeverij de Rode Kamer | Haarlem

DE HUISMAN

Oorspronkelijke titel: *Juoksuhaudantie*

Verschenen bij: Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki

© Oorspronkelijke tekst: Kari Hotakainen, 2002

© Nederlandse vertaling: Anton Havelaar en uitgeverij de Rode Kamer 2006

Omslagontwerp: Wil Immink Design, Sittard

1e druk september 2006

ISBN 9078-124-05-9

2e druk (ebook) januari 2011

ISBN 9899078124511

NUR 302

www.rodekamer.nl

De vertaling van deze roman is tot stand gekomen met steun van The Finnish Literature Information Centre (FLI) Helsinki, Finland

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photocopy, microfilm or any other means without prior written permission from the publisher.

Introductie

BEKROOND, BEJUBELD, VERFILMD

'Een hilarisch boek om je uren mee te vermaken, maar ook een aangrijpend verhaal dat zorgt dat de lach soms stopt in je keel' – Sundsvall Tidning

Matti woont met zijn vrouw Helena en hun dochtertje in een huurflat in Helsinki. Hij zorgt voor het huishouden, kookt dagelijks de heerlijkste maaltijden en luistert geduldig naar de verhalen van zijn vrouw als ze moe thuiskomt van haar werk. Hij is de perfecte huisman. Maar het beeld van het ideale gezin valt geleidelijk in duigen. Matti raakt gefrustreerd door Helena's gezeur dat hij zijn eigen leven moet leiden en Helena wordt gek van zijn zelfgekozen martelaarschap. Zonder het te willen staan ze plotseling voor een afgrond. Al wat nodig is, is een laatste duwtje in de vorm van een klap! Die ene fatale klap.

Helena verlaat Matti, hem vertwijfeld achterlatend. Matti bedenkt een plan om zijn gezin te herenigen, een eenvoudig maar doeltreffend plan - Helena moet krijgen waar ze al jaren van droomt: een eigen vrijstaand huis. Dat huis moet hij zien te vinden, koste wat het kost. Niets mag zijn geluk nog in de weg staan. In oorlog en in de liefde is alles toegestaan.

I

Funderingen en leidingen

Matti

IK ZIT OP DE SCHOMMEL onder de appelbomen en mijn blote voeten slepen door het natte gras. Het is een middag in augustus, de sauna is bijna warm. Straks stappen ze uit de auto, dan gaan we samen de sauna in. Maar eerst geef ik haar eten, zij die mij alles gaf.

Daar in die hoge berkenboom zingt een vogel, ik weet niet welke. De hele dag heb ik geluisterd naar geschreeuw en naar mijn onregelmatige hartslag, en nu herken ik niet eens de vogel die zijn eigen stem gebruikt. Een zachte windvlaag beroert de berk en neemt de vogel met zich mee. Ik kijk omhoog en til mijn voeten van de grond. De schommel komt zachtjes in beweging. Het duizelt me. De drukke dag heeft zo veel zuurstof aan mijn hersenen onttrokken dat het grasveld even lijkt te golven als ik de schommel tot stilstand breng.

Ik ben niemand een cent schuldig, wel een verklaring.

Alles is ongeveer een half jaar geleden begonnen, toen ik mijn vrouw en mijn kind ben kwijtgeraakt. Ik wist niet hoe ik ze zou kunnen terugkrijgen. Het was in elk geval zeker dat het me niet zou lukken met praten alleen.

Ze vertrokken in de schemering op een vrijdagavond in april tijdens de interland tegen Zweden. Helminen had de puck ter hoogte van de blauwe lijn, maakte een boog, draaide om zijn as en passte snel naar Karalahti, wiens schot terugketste van de doelpaal. Ik sprong op en riep: 'Godverdomme, nee!' Tijdens het powerplay van de Finnen had Helena Sini aangekleed en ze stonden al in de gang. Terwijl ze de deur opendeed had ik geen tijd meer om iets te doen. Ze wenste me toe dat ik op een zacht vuurtje in de hel zou worden geroosterd.

Ik rende ze achterna. Sirkku stond voor de deur geparkeerd. Helena dook met Sini op de achterbank. De handgreep van het achterportier kreeg ik te pakken maar na een paar meter reed de auto al zo snel dat ik moest loslaten. Ik viel in de sneeuwdrab en keek de verdwijnende rode achterlichten na.

Toen ik weer naar binnen liep, vertelde de commentator dat we in de pauze een bandopname zouden zien waarop de Finse leeuwen worden begroet door generaal Adolf Ehrnrooth. De generaal zat op een stoel en sprak trillend over de betekenis van de onafhankelijkheid van ons vaderland. Hij maande de jongens om tot het einde sportief te strijden. Ik had mijn favoriete kotsemmer in de keuken laten staan en gaf over op de lichte vloerbedekking. De generaal spoelde ik weg met twee glazen water.

Ik belde naar de mobiel van Sirkku maar die stond uit. Daarna belde ik haar vaste telefoon en kreeg het antwoordapparaat. Ik liet een boodschap achter: 'Met Matti. Het ging per ongeluk. Kom toch terug. Dit kan gewoon niet.'

Daarna ging ik naast de telefoon zitten wachten. Ik was er zeker van dat ze spoedig zou bellen om te zeggen dat ze over een kwartier met Sini voor de deur zou staan.

Na drie dagen kwam er een brief waarin mijn karakter en de juridische details van de zaak werden beschreven. Helena schreef dat ze wilde scheiden en dat het voor haar helemaal geen probleem was om een half jaar bedenktime uit te zitten. Er was volgens haar duidelijk voldoende grond voor een scheiding.

Ik liep naar het balkon, stak een sigaret op en verbrandde de brief.

Gedurende de volgende twee dagen werden het verdriet en de boosheid heviger. Mijn ademhaling stokte en ik kreeg steken in mijn borst. Ik rilde, had last van vreemde duizelingen en schoot overeind in mijn slaap. In de kleine uurtjes stond ik op het balkon en bekeek mijn vuist: van wie is dat knokige ding?

Helena baseerde de hele scheiding op één klap. Eén. Maar wat had zij dan gedaan? Ze had me getreiterd, ze had me zo geraakt dat het zwart werd voor mijn ogen. De omtrekken van de keukenkastjes waren op en neer gaan dansen en even zag ik niets meer.

Helena leverde me een streek die al stamt uit het schemerige begin van de mensheid: ze raakte me met woorden, zodat ik met mijn vuist zou terugslaan. De rechtbank en de sociaal werkers leggen onmiddellijk de rode loper uit voor iemand met een blauw oog.

Vóór die klap had ik alles gedaan wat ik kon. 'Alles', zeg ik; 'zo goed als niets', zegt zij. Ik had me opengesteld, was toegeeflijk en begripvol geweest en ik had ingestemd met voor mij onvoordelige afspraken. Ik beloofde zelfs mee te werken aan gezinstherapie: een fenomeen dat in dit land al net zo wijd verbreid is als het verschijnsel sanatorium. In de tijd dat ik thuis rondhing en naar popmuziek luisterde, waren er hele bataljons psychologen en therapeuten opgeleid om huwelijkscrisisen het hoofd te bieden.

Ik had een week spijt van die belofte, maar met behulp van ademhalingsoefeningen en buikspiertraining ontwikkelde ik een pokerface dat ik opzette wanneer ik die kamer binnenliep en in de gele stoel ging zitten.

Helaas kon ik me niet inhouden. De therapeut was een schaaap met een donsbaardje. Hij had voor beide partijen begrip. Ik kon zijn begrijpende blikken niet uitstaan. Hij vergeleek een langdurige relatie met een zwerftocht door de wildernis. Hij vond dat we nu zonder kompas op een zandduin waren terechtgekomen. 'Een crisis is een kans', zei donsbaardje en hij raadde ons aan om ons in het zand te werpen en op adem te komen.

Ik goot mijn oploskoffie over zijn papieren en brulde dat ik niet had begrepen dat dit een relatietherapie voor zwakbegaafden was. Donsbaardje schrok niet, hij veegde de boel schoon en dankte me voor mijn gevoelsuiting. Daardoor werd de mens immers behoed voor geestelijke uitdroging. Pas toen ik ook zijn overheadprojector omver had gegooid, wees hij me de deur.

Ik bleef een paar dagen binnen en kreeg toen de bekende stoot energie. Ik maakte ons appartement grondig schoon, boende zo goed als ik kon tot in alle hoeken en zette de pluchen beesten op een rijtje op het bed. Eerst dacht ik dat Helena alleen haar boosheid wilde tonen, maar beetje bij beetje moest ik wel gaan geloven dat onze scheiding een feit was.

De dagen gingen in een mist aan me voorbij. Ik herinner me geen details meer. Ik was in de steek gelaten. Als ik buiten een vrouw met een kind zag, waren het mijn vrouw en mijn kind. Als er op de televisie een reportage was over de problematiek rond crèches, sprong ik op om het toestel uit te zetten. Alle brunettes in kledingreclames waren Helena.

De pluchen beesten waren het ergst. Ze waren overal en ze keken me stuk voor stuk aan alsof ik een moordenaar was. Ik stopte ze allemaal in een kartonnen doos en zette die in een kledingkast. Er stond nog een klein bordje met een afbeelding van een beertje op het aanrecht. Ik smeed het in de vuilnisbak alsof er vergif op zat.

Op een dag belde Helena om me te vertellen dat ze me een straatverbod wilde laten opleggen. Ik riep dat zoiets volstrekt onmogelijk was op grond van één klap. Ze beweerde dat ze het toch voor elkaar zou krijgen. Ik wist dat het haar niet zou lukken, maar haar actie kwetste me zo dat ik

de hoorn op de haak smeeet.

Ik schreef haar een brief. Daarin deed ik mijn uiterste best een rustige en verzoeningsgezinde toon aan te slaan. Ik vroeg of ik zo snel mogelijk Sini mocht zien. Helena zegde dat toe maar ze zag niet af van haar plannen voor een echtscheiding.

Helena bracht Sini naar de parkeerplaats van het winkelcentrum en liet haar op me afrennen. Ik ving haar op, nam haar in mijn armen en probeerde een snik te onderdrukken. Ze wond mijn nekharen om een vinger en vroeg waar ik was geweest.

‘Thuis.’

‘Maar niet bij ons thuis, ons thuis is nu bij een vriendin van mamma.’

‘Binnenkort komen jullie weer echt thuis.’

‘Mamma zegt van niet.’

‘Mamma zegt maar wat.’

‘Niet waar, ik wil een ijsje.’

‘Thuis dan, in je echte huis.’

Op maandagochtend bracht ik Sini terug. Helena had besloten dat dezelfde parkeerplaats de overdrachtsplek zou zijn. Overdrachtsplek, hoe kon ze zo praten? Ik omhelsde Sini stevig en zei dat we de volgende keer naar het pretpark zouden gaan en dat ze dan mocht paardrijden op het houten paard. Dat paard dat rondjes draait? Ja! En op de giraf. Dat spreken we af. Met wapperende blonde haren rende Sini naar Helena. Helena tilde het meisje op en droeg haar de mensenzee in.

In de daaropvolgende dagen verlengde ik mijn hardloopronde totdat ik niet meer op kracht liep maar in een trance. Na het hardlopen stond ik onder de douche en ik wist niet meer waar ik geweest was. Mijn voeten hadden een lange weg afgelegd maar mijzelf al die tijd thuis achtergelaten.

Op een zondagmiddag kwam ik tijdens het hardlopen buiten mijn gebruikelijke territorium terecht en bevond me in een gebied met vrijstaande huizen, op een kruispunt van kleine laantjes. Ik steunde zwetend met mijn handen op mijn knieën.

Toen ik weer op adem was, keek ik om me heen. Eerst zag ik niets dan groen. Meidoornhagen, appelbomen, seringenstruiken, berken, sparren, espen, bloemperken. Vaag waren er tussen het groen stukjes van oude muren zichtbaar, gevels, veranda's, deuren, ramen en puntdaken. Ik kneep mijn ogen samen vanwege de zon, die hoog aan de hemel brandde.

Door de schittering van de zon en het gebladerte zag ik een figuur, een man met werkhandschoenen aan. Peinzend en zorgvuldig trok hij onkruid uit de grond. Aan de andere kant van een sparrenheg duwde zijn buurman een snorrende grasmaaier voor zich uit. Van ergens verderop klonk gegil en gelach van kinderen.

Ik liet het zweet stromen en liep verder langs het laantje. Door een kier van de heg was even een stukje bruin vlees te zien – ik stopte. Een vrouw wiegde door de tuin met een glas witte wijn en een interieurtijdschrift in haar handen. Ze ging in een ligstoel zitten, zette het glas op een klein rond tafeltje en begon het dikke, glimmende tijdschrift te lezen. Nu en dan liet ze het blad tegen haar borsten zakken en keek naar de zon alsof die speciaal aan de hemel was gemonteerd om haar te verwarmen. De vrouw verplaatste haar lange benen langzaam van de ene naar de andere kant om de beste houding te vinden, zo voorzichtig alsof het kostbare voorwerpen waren. Het leek wel alsof haar benen onder haar borsten begonnen en oneindig doorliepen.

In een greppel direct naast de meidoornhaag lag een grote steen. Ik ging erop zitten en bleef door de heg naar de vrouw staren. Ze bladerde in het blad en knipperde met haar ogen. Er klonk geklepper. Ik veranderde van houding en zag een gezette man in een lichtbruine korte broek en een mouwloos shirt naar de vrouw toelopen. Zijn slippers klaptten tegen zijn hielen. De man hield stil voor de vrouw, kuste haar op het voorhoofd en ging in zijn eigen ligstoel naast haar zitten. Het doek protesteerde onder zijn gewicht. Daar zaten ze, ze hadden elkaar en de zon.

Ik ging weer verzitten en duwde een paar takken opzij om de hele tuin te kunnen zien. Twee oude appelbomen, bessenstruiken, kleine coniferen. Het gazon was net gemaaid, hier en daar lagen nog plukjes gras die de grasmaaier had uitgespuugd.

Toen zag ik iets roods. Het stond achterin de tuin. Een oud houten huis. Ik weet niet wat me overkwam, maar op dat moment viel alles onomkeerbaar op zijn plaats. Of alles viel juist uit elkaar.

IK WILDE ZO'N huis. Geschrokken stond ik op van de steen. De zon scheen ongehinderd op mijn hoofd. Het idee schreef ik toe aan vochtverlies door de warmte. Ik liep verder om de gedachte kwijt te raken.

Ik wandelde een paar honderd meter van het rode huis weg en overdacht de feiten. Mijn hele leven had ik in een flat gewoond en ik was gesteld op de eenvoud en zorgeloosheid van die manier van wonen. Ik had wel eens terloops iets over een vrijstaand huis gelezen. Maar niets had me ertoe gebracht serieus over zo'n alternatief na te denken. Integendeel, met schrik had ik gedacht aan het onderhoud, aan lekkende leidingen en verwarmingskosten.

Ik rende terug naar huis en hoopte dat het verse zweet de afvalstoffen, de vrouw, de man en hun rode huis zou wegspoelen. Na het douchen rookte ik op het balkon een sigaret met voor mijn ogen nog steeds dat rode huis.

Wat was dit? Geen droom in elk geval. Een droom geeft een warm gevoel, je praat er rustig over en proeft de reactie van je gesprekspartner. Een droom leeft binnen een gezin, er wordt vaak over gepraat, ook al weet je dat het pas mogelijk is als de kinderen het huis uit zijn – ooit.

Ik wist dat er in duizenden appartementen, als de kinderen eindelijk slapen, gefantaseerd werd over een eigen vrijstaand huis aan de rand van de stad. Er werden berekeningen gemaakt, brochures doorgebladerd en hoopvol en zuchtend werd aan zondagse bezichtigingen meegedaan.

Maar wat had dat in vredesnaam met mij te maken? Ik besepte dat het niet mijn wens was maar die van Helena. Plotseling stond het me weer helder voor de geest. Hoe Helena met gloeiende wangen had verteld over huizen, tuinen en pas aangelegde terrassen van bevriende stellen. Hoe ze had gepraat over interessante details, zoals de gebruiksmogelijkheden van de kelder en oplossingen voor de inrichting. Hoe enthousiast ze was over die wijk. Ik had geen zin gehad om te luisteren omdat ik moe van het huishoudelijke werk zat te gapen en te suffen op de bank. Heel wat weekeinden had Helena voorgesteld om een wandeling naar deze wijk te maken, maar ik had altijd iets anders, iets beters te doen.

Zij wilde dat huis. Ik wilde hen. Misschien lukte het me met behulp van het huis. Ik begon met de voorbereidingen.

Er zat een goede kant aan mijn lastige situatie. Doordat Helena en Sini weg waren, kon ik me volledig op de zaak concentreren. Ik wist dat het heel veel moeite zou kosten om mijn plan uit te voeren.

Van huizen wist ik niets. Wel wist ik dat het rode huis dat de vonk had ontstoken, een oud veteranenhuis was waaraan later een vleugel was gebouwd. Toeval of niet, zelf was ik een thuisfrontsoldaat: een veteraan uit de vrijheidsoorlog van de vrouw. Ik behoorde tot de groep mannen die als eerste in ons land aan het thuisfront de bevrijding van de vrouw tot zijn taak had gemaakt. Dat kan ik rustig beweren zonder er allerlei strijdpunten tussen de seksen bij te halen.

Een thuisfrontsoldaat doet het huishouden en begrijpt de vrouw. Tijdens onze relatie deed ik alles wat mijn vader achterwege had gelaten. Ik deed de was, maakte eten klaar, hield het huis schoon, gaf haar tijd voor zichzelf en kwam voor ons op tegen de maatschappij. Ik luisterde urenlang naar de problemen op haar werk en doorstond haar veranderlijke stemmingen en haar zeer wisselende behoefte aan affectie. Ik voerde grootschalige operaties uit om haar te bevrijden van het aanrecht. Altijd had ik het eten klaar als zij uitgeput thuiskwam.

Door elke dag dezelfde karweitjes te doen, klom ik geleidelijk op van leerling tot meester. Ik kon me bukken om een broodkorst van de vloer op te rapen met Sini in mijn armen. Mijn oren raakten gewend aan gehuil, zelfs de hardste schreeuw was geen aanslag meer op mijn centrale zenuwstelsel. Elke avond las ik een verhaaltje voor. Vier jaar lang. Bij elkaar zijn dat er bijna vijftienhonderd, gemiddeld vier bladzijden per keer. Hoeveel bladzijden dat zijn met de avonturen van *Springmuis* en andere wezens mag iemand anders uitrekenen.

Ook onder de moeilijkste omstandigheden, als Helena migraine had of op reis was voor haar werk, maakte ik twee maaltijden per dag klaar, deed de afwas, gaf mijn gezin te eten en dit alles – dat durf ik te zweren onder de koele ogen van de gezinstherapeut – deed ik zonder morren.

Ik luisterde, toonde begrip en streelde. Zowel voor het voorspel als voor de gevoelens na de gemeenschap had ik aandacht. Niemand had me die dingen geleerd, een voorbeeld had ik niet. Geheel argeloos was ik de verschrikkingen en de stormen van de vrijheidsstrijd van de vrouw tegemoet getreden. Ik weet nog dat ik in de bedwelmende donkerte van de zwarte driehoek keek en er zeker van was dat ik het licht niet meer zou zien als ik mijn hoofd erin stak.

Ik stak mijn hoofd erin en zag het licht. De geheimen van de seks leerde ik zoals de *Jukola*-broers het alfabet leerden. Door mijn hoofd te stoten, door bij te schaven. Mijn angst en verlegenheid wist ik te overwinnen, maar mijn binnenste sleet door het zware karwei en de prestatiedruk. Een deel van de vreugde werd erdoor bedorven. De verzadigde blik van Helena was echter zo'n grote beloning, dat ik in staat was mijn ontginningsarbeid voort te zetten.

Tien jaar lang zette ik me voor honderd procent in voor ons gezin. Daarom beschouwde ik het als een belediging toen Timo Jutila, de aanvoerder van het Finse ijshockeyteam, beweerde dat hij altijd honderd procent gaf. Wie was hij om zoiets te beweren? Hij kreeg elke dag genoeg geld en woonde met een groep jonge kerels in buitenlandse hotels. Daarvoor hoefde hij alleen maar voor zichzelf te zorgen en met zijn teamgenoten op het ijs achter een klein dingetje aan te zitten. Ik zorgde tegelijkertijd voor eten, ons kind, de positie van de vrouw en de sfeer op mijn werk.

Ik deed wat ik kon en nog iets meer. Zorgzaamheid en volledige toewijding werden een last. Helena kreeg dat in de gaten en stelde voor dat ik in een mannenpraatgroep over mezelf zou gaan praten. Dat weigerde ik beslist en ik ergerde me zo aan haar aanhoudende toespelingen, dat in ons dagelijks leven een golfbeweging van oncontroleerbare ruzies en verzoeningen zijn intrede deed. Uiteindelijk kwamen we in een bittere loopgravenoorlog terecht. Ik zwijgend op de bank in de woonkamer en zij huilerig op de vloer van de badkamer.

De loopgravenoorlog eindigde onbeslist. Het geschut zweeg. De kapotgeschoten dennenbomen staken troosteloos af tegen de lucht en rook steeg op uit de moerassen. De stilte aan het front was schijn. Beide partijen hielden elkaar in de gaten, een half woord was voldoende om op te vliegen. We wachtten op een beslissende zet.

Helena deed het. Volgens haar was ik het. Omdat ik sloeg. Maar wie sprak? Zij. En zoiets zeg je niet tegen mij, niet na alles wat ik voor haar en ons gezin had gedaan.

Ze zei, de precieze woorden weet ik niet meer, dat ik een slappe zak was, iemand die meteen opgeeft, zich thuis verstoppt en zijn slechte humeur gaar stooft als een ovenschotel. Ga eens ergens heen in plaats van hier te zitten stinken en naar rockmuziek te luisteren. Je zou je eens moeten aansluiten bij een of ander front waar de echte kerels zijn!

Er zou nog meer uit die mond zijn gekomen, maar dat liet ik niet toe. Het was mijn bedoeling om recht op die mond te slaan, maar ik miste. De vuist belandde tegen de welving tussen jukbeen en voorhoofd. Helena wankelde, stootte haar hoofd tegen de rand van de kast en viel op de vloer.

Die vuistslag maalde door mijn hoofd. Slaan was niet mijn gewoonte. Ik was een infanterist die één keer een vergissing had begaan. De vuist was in een fractie van een seconde ontstaan en had razendsnel zijn weg gekozen, als een bliksemflits. Ik was helemaal niet gewend aan geweld en haalde veel te hard en ongecontroleerd uit. Voor hetzelfde geld was het een onschuldige klapje geweest, met de zijkant van mijn hand tegen haar wang.

Als ze had teruggeslagen. Als ik niet had geslagen. Als ze haar woorden anders had gekozen. Als ik die zwarte vlekjes zou hebben genegeerd die in mijn ogen brandden. Als, als en als. In een lege woning wordt een mens opgevreten door die alsen.

In hoeverre mag je je gevoelens uiten? Die vraag stelt de oppositie nooit. Ik geef toe dat ik niet had moeten schreeuwen of slaan. Maar als je

jezelf geleerd hebt om je gevoelens zo breed mogelijk te uiten, kan overdrijving op de loer liggen. Naar deze uitleg luisterde ze niet. Ze sloot zich met Sini op in de slaapkamer.

Gevoelsuitingen hadden een wezenlijk onderdeel uitgemaakt van het leven van mannen van mijn leeftijd. Dus leek het redelijk om te denken dat de autoriteiten een maatstaf hadden waarmee nauwkeurig kon worden vastgesteld wanneer zo'n gevoelsuiting binnen acceptabele grenzen bleef en wanneer deze over de schreef ging.

Ik was bereid tot een wapenstilstand, maar zij gaf me geen nieuwe kans. Direct na haar vertrek ging ze de schram op haar voorhoofd aan de autoriteiten laten zien. Ze gaf me telefonisch te kennen dat ik de hele inboedel mocht houden en zij het kind. Ik kneep zo hard in de hoorn dat hij kraakte.

Het was geen troost voor me dat sinds de wetwijziging van 1988 echtscheiding volkssport nummer één was geworden. Volgens de nieuwe wet mag je elkaar na een bezinningsperiode van een half jaar vaarwel wuiven. In de naoorlogse jaren werd er gemiddeld 3500 keer per jaar gescheiden. Dat getal was in 1985 al gestegen tot negenduizend en in 1995 tot meer dan veertienduizend.

Tijdens de woelige economische topjaren aan het eind van de jaren tachtig en tijdens de depressie van begin jaren negentig waren scheidingen een alledaags verschijnsel geworden, waaromheen de maatschappij een vangnet had gebouwd. Daar konden de ex-echtelingen inspringen zonder gevoel van schaamte of verlies van eigenwaarde. Ik word misselijk bij de gedachte dat ik mogelijk aan deze statistieken zal bijdragen.

Statistieken zijn koude getallen, ze worden pas warmer als je ze vertaalt in termen van het echte leven. Voor de juiste getallen moet je tellen met het hart, niet met een rekenmachine.

Veertienduizend echtscheidingen betekent eigenlijk 28 duizend scheidingen, want na elke scheiding blijven er twee springladingen in een woonwijk achter plus één of meer kinderen. Omdat het gemiddelde aantal kinderen per echtpaar in Finland ongeveer twee is, kunnen we aan de statistieken twee kleine mensjes toevoegen. Een scheiding raakt dus vier mensen. En daarmee houdt het nog niet op. Behalve de direct betrokkenen zijn er ook nog de autoriteiten, de sociaal werkers, advocaten, politiemensen, personeel van opvanghuizen, psychologen en familie en vrienden.

Een scheiding die door een kort aangebonden stel aan de stapel wordt toegevoegd, raakt een flatgebouw vol mensen.

Het verkennen van de statistieken bracht me geen stap dichterbij Helena en Sini.

Ik stak het materiaal van het bureau voor statistiek in brand en gooide de troep in de gootsteen. De geur van verbrand papier dreef door de keuken, het bracht me het mooie zomerhuisje van Helena's ouders in Päijänne in herinnering.

Toen Sini drie was, brachten we daar een paar zomerse weken door. Ik herinner me dat ik naar de oever van het grote meer liep en Sini vroeg waar al dat water heengebracht werd als het winter wordt. Dat blijft onder het ijs liggen. Wat doet het daar? Wachten. Waar wacht het op? Op de zomer die het ijs laat smelten. Wanneer komt de zomer? Nu is het zomer. Nu is het water er gewoon. Zo is het. Waar worden vissen heen gebracht? Wanneer? Als de winter komt. Die blijven ook onder het ijs. Wat doen ze daar? Ze wachten op de zomer. Iedereen wacht op de zomer. Zo is het.

IK BESLOOT een huis te kopen.

Mijn leven was verstreken in de vrijheidsoorlog van de vrouw. Nu moest ik uit mijn schuttersputje komen om te zien hoe de buitenwereld in elkaar zat.

Ik was eraan gewend dat alles verandert, niets op zijn plaats blijft: arbeidskracht, rente op leningen, huizenprijzen. Alles draait en slingert. De aarde onder je voeten, de vogels in het blauw van de lucht. Veertien keer was ik verhuisd en mijn huidige baan was al mijn achtste. Weer stond ik voor een nieuwe klus, deze keer absoluut zeker van het feit dat ik er totaal geen verstand van had.

Als volwassene had ik me nooit thuis gevoeld bij mannenwerk. Jaloers had ik vanaf de zijlijn geluisterd naar degenen die als vanzelfsprekend over boormachines spraken en over haakse slijpers. Handige mannen in overalls zagen eruit als vreemde wezens. Ze verschenen lawaaierig en opgewekt bij kapotte machines, repareerden ze en gingen koffiedrinken bij een benzinestation. Ik had naar hun bezigheden gekeken zoals je kijkt naar onverklaarbare natuurverschijnselen.

Ik dacht na over de vraag wie me hierbij zou kunnen helpen. De eerste generatie veteranen, zij die zelf hun huis hadden gebouwd en er hun naam aan hadden gegeven, aten nu hun pudding met bessensap in het bejaardenhuis. Zij konden me niet helpen en ik zou ze ook niet om hulp durven vragen.

Zij hadden gevochten voor ons land en voor mij – dat was hun taak geweest.

Hun erfenis bestaat uit zinnen van één woord en angst voor vrouwen.

Van hen heb ik niets geleerd wat in het huishouden van nut zou kunnen zijn. Geen enkele luiert hebben ze verschoond, geen enkele macaronischotel klaargemaakt, om maar te zwijgen over het ontelbare keren heen en weer sjouwen van kinderen met oorontsteking tussen de keuken en de slaapkamer.

Zij hadden het land bevrijd. De bevrijding van de vrouw en de zorg voor het thuisfront waren voor mijn generatie. Ze hadden geen begrip voor mijn strijd en daar heb ik eigenlijk ook nooit om gevraagd. De eerste veteranen beweerden dat ons leven gemakkelijk was. Ze kwamen terug van het front met hun geest aan splinters en konden niet begrijpen hoe iemand die na de oorlog was geboren, serieus over problemen kon praten. Als de centrale verwarming in huis het doet, als in elk dorp een gratis toegankelijke school staat en je niet weet wat het is om onder vuur te liggen, is het onzin om ergens over te klagen.

Ik liet mijn eigen wapenbroeders de revue passeren. Het zag er niet best uit. Ze waren bijna allemaal gescheiden en verhuisd. Sommigen waren in zulke ernstige conflicten tussen twee gezinnen terechtgekomen, dat ik er niet over piekerde contact met hen op te nemen. Als ik ze belde zou alles weer naar boven kunnen komen wat ze misschien al vergeten waren. Dat zou een slechte oproep aan de voorste frontlinie zijn.

Ik dacht aan de mensen op mijn werk. Maar ik kon niemand bedenken die zijn gezin zou proberen terug te krijgen door een huis voor hen te kopen. Een van hen heeft wel een sauna voor zijn vrouw gebouwd. Zijn vrouw kwam per taxi het erf op, ze vond de tegels lelijk en maakte rechtsomkeert naar haar nieuwe relatie.

Mijn vader wilde ik niet met zo'n zaak lastigvallen. Ik zou hem de aanleiding moeten vertellen en ik wilde niet door de telefoon zitten hengelen naar wat hij ervan vond.

Ik dacht aan andere familieleden. Mijn oom was timmerman maar ik ging nooit met hem om. Het stond me tegen om iemand zomaar te benaderen en om hulp te vragen voor een probleem dat voor hem vreemd en misschien ook wel beangstigend was.

Ik zou het alleen moeten redden, net zoals tot nu toe. Nooit had ik van iemand hulp gekregen. Vroeger was dat geen probleem, maar nu deed het pijn. Ik voelde me bijna beledigd toen ik besepte dat geen enkele maatschappelijke organisatie was opgekomen voor degenen die de vrijheidsstrijd van de vrouw hadden doorstaan.

Aan de andere kant was het mijn eigen schuld en dat gold ook voor anderen in een vergelijkbare positie. We hebben deze kwestie nooit naar voren gebracht, maar zijn allemaal afzonderlijk afgedaald en hebben zulke diepe loopgraven gegraven dat er vanaf een afstand niet eens meer te zien was dat er een slagveld lag. Tijdens de oorlog hielden we geen contact. Het was ieder voor zich, zonder weet van elkaar. Het gehuil van de wolven bereikte de oren van de beslissers als afzonderlijke uitingen, niet als één geluidsgolf vanuit het woud.

Mijn eigen zwijgen was gebaseerd op het feit dat een maatschappij vijftig jaar nodig heeft voor de verzorging van de trauma's van de vorige oorlogsgeneratie. Als lid van de centrale verwarmingsgeneratie had ik geen aanleiding om te gaan zitten zeuren over onze eigen rimpelingen. Vooral omdat een generatie zich ertussen had weten te wringen die zoveel kabaal had gemaakt over revolutie en seksuele bevrijding, dat de veteranen geschrokken hun bontmutsen steeds verder over hun oren hadden getrokken.

Elke generatie moet op zijn beurt wachten. Die nooit komt. Als je hem niet neemt. Generatie? Welke generatie, verdomme? Nooit had ik gedacht ergens een vertegenwoordiger van te zijn en al helemaal niet van zoiets groots als een hele generatie. Ik vertegenwoordigde uitsluitend mezelf en de thuisfrontsoldaten die over het algemeen niet worden herkend, en al helemaal niet in statistieken opgenomen.

JOHNNY ROTTEN is verrot en heeft ongelijk.

‘Ik weet niet wat ik wil maar ik weet hoe ik het krijgen kan.’

Dat zong hij toen hij en ik jong waren. En ik brulde mee. Zó gaat het niet, maar zo: “Ik weet wat ik wil maar ik weet niet hoe ik het krijgen kan.”

De hele nacht heb ik offertes voor leningen vergeleken. Ik berekende hoe mijn leven zou worden volgens de gebruikelijke hypotheekformule: een huis in redelijke staat kost in deze buurt ongeveer 1,3 miljoen mark. Voor onze eigen flat krijg ik misschien 700.000, de rest moet van de bank komen met een maximale looptijd.

De laatste aflossing is op 14 juni 2029.

Maandlasten 7.900 mark. Plus onderhoudskosten. Inclusief al het mogelijke overwerk is mijn salaris 9.800 netto per maand. Ruwe berekening: 1.000 mark per maand om van te leven, 30 dagen per maand is 33 mark per dag.

Erwtensoep uit blik. Pap. Gehaktschotel van de uiterste verkoopdatum. Nooit nieuwe kleren, zelfs geen muts. Hoewel de oude muts met de tekst: *Coöperatieve bank van Zuid-Häme* als een spits torentje op mijn schedel staat. Spaghetti met tomatensaus. De goedkoopste, olieachtige tonijn erbij. Oud brood van de supermarkt. Koffie zonder melk, één keer per dag. ’s Winters hardlopen op dikkere inlegzolen. Na het hardlopen mijn haar wassen met water of shampoo, in een klein potje meegenomen uit de sauna van het zwembad. Alle kleren voor Sini van de vlooiemarkt. Nooit exotische kruiden uit een delicatessenwinkel, geen lamsbout. Shagjes uit peuken. In vloeitjes die een collega uit Tallinn heeft meegebracht. Geen mobieltjes voor ons gezin. Geen enkele rock-cd, niet eens tweedehands. Als het huis is afbetaald, zou ik 74 zijn, net zo oud als mijn vader nu.

Wie zou ik bellen op die junidag om te vertellen dat het volbracht is? Sini zou dan 44 zijn, getrouwd, haar eigen leven hebben. Ze zou bezwaard ergens in Lohja mijn telefoontje beantwoorden en ze zou zeker een smoes bedenken – oorontsteking van de kleinste of de diplomautreiking van de oudste – om niet te hoeven langskomen bij de ouwe om te luisteren naar zijn verwarde gezever over depressies en hoogtijdagen. Of over de Nokia-roes en die moeilijke jaren toen hij een man van middelbare leeftijd was. Ze kon het niet meer aanhoren dat men niets meer begreep van het leven, dat zijn generatie het Finland had opgebouwd waarin zij het nu zo goed hebben.

Vaarwel, 14 juni 2029. Ik moest op een andere manier aan een huis zien te komen. Daarom stelde ik een actieplan op en regelde een afspraak met de bankdirecteur. Ik vertelde hem dat ik een goedkoop huis wilde kopen voor mijn gezin.

‘Waar zijn zulke huizen te koop?’

‘Binnenkort verkoop ik mijn appartement. Ik heb een lening nodig van 300.000 mark.’

‘Laten we dat eens rustig bekijken.’

‘Laten we dat eens niet doen. Onze oude woning is bijna afbetaald. Krijg ik die 300.000?’

‘Dat moet wel te regelen zijn. Maar als u iets meer zou lenen, hebt u meer keuzemogelijkheden.’

‘U gaf aan het eind van de jaren tachtig geld aan iedereen die hier binnenliep. Kan ik nu een passend sommetje krijgen? Wanneer staat het op mijn rekening?’

‘Nou, nou. Hebt u al een huis gevonden?’

‘Dat vind ik wel. Is een looptijd van vijftien jaar mogelijk?’

‘Zeker wel. U en uw vrouw hebben een vaste baan. Staat uw huidige woning al te koop?’

‘Die verkoop ik morgen. Maakt u de papieren maar klaar. Ik kom volgende week langs. Kan ik even gebruik maken van het toilet?’

Hij wees naar de linkerdeur.

Op het toilet leunde ik tegen de wastafel, waste mijn gezicht en wierp een blik op de man in de spiegel. Hij zag er bekend uit. Ik ging terug naar de kamer van de directeur, schudde hem de hand en liep het licht van de lente in. Onderweg naar huis moest ik op een bank in het park gaan zitten. Het duizelde me. Ik keek naar de hemel. De wolken dreven voorbij als in een versnelde film. Even deed ik mijn ogen dicht. Toen ik ze weer open deed lagen de wolken weer op hun plaats.

Eenmaal weer thuis besloot ik naast de woning ook de hele inboedel te verkopen. Ik belde naar bedrijven, las de Gouden Gids en liet de prijs zo ver zakken dat bijna alles wat iets waard was binnen vier uur naar beneden was gesjouwd. Helena had het oude wagentje van Sini in de kelderbox achtergelaten. Daarvoor kreeg ik van een sentimentele moeder met een eerste kind 600 mark. Een vijftigjarige paardenstaart betaalde voor platen met psychedelische rock vol kaarsvetvlekken een paar honderd per stuk. Voor de stereo kreeg ik maar duizend. Voor twee paar laarzen ving ik 25.000 omdat er een man uit de doelgroep – met leren jack en een matje in zijn nek – op afkwam. De rest van de kleren gingen weg voor een tientje per shirt, drie voor een broek en 100 voor gewone wandelschoenen. Niemand wilde de oude zwart-wit-tv. De massagetafel wilde ik niet verkopen. Ik sleepte de televisie naar de kelder en smeed hem in de box van de burens.

Mijn sportplunje hield ik, net als een ketel, een pan en wat spullen om te kunnen eten.

En de computer.

Voor alle roerende goederen kreeg ik bij elkaar 12.000. Ik maakte er een strakke rol van met een elastiekje eromheen en stak het in de binnenzak van mijn trainingsjack. Vervolgens zette ik een advertentie in de krant waarin ik wegens emigratie tegen redelijke prijs een tweekamerappartement aanbood vlakbij het Centrale Park.

Een stel zonder kinderen kwam de woning bekijken. Ik vertelde in het kort wat over de vereniging van eigenaren en zei dat de burens prettige mensen waren. Het leek alsof ze moeite hadden om goed na te denken waar ik bij was.

Ik ging op het balkon een sigaret roken. Daar merkte ik dat mijn handen trilden en mijn hart bonsde. Ik voelde mijn pols, 145. Ik besepte dat de geest met het lichaam doet waar hij zin in heeft. Mijn hersenen spraken af met mijn lichaam dat we eerst het appartement zouden verkopen, daarna een vrijstaand huis gingen kopen en dan Helena zouden bellen dat het tijd was om naar huis te komen. De geest, die volkomen schaamteloos is, verscheurde de overeenkomst.

Ik stak een trillende hand uit naar de asbak, verfrommelde de peuk en ging naar binnen. Het stel was aan het meten in een hoek van de slaapkamer. De man zei verlegen dat ze een beetje moesten meten omdat ze over een half jaar met z’n drieën zouden zijn. Ik slikte mijn gevoelens in en feliciteerde ze. De vrouw bloosde en zei dat de woning precies groot genoeg was voor zo’n gezinnetje. Daar was ik het mee eens.

Ze boden 670.000 mark. Ik dreef de prijs op tot 687.000 mark. Zoveel meer moesten ze maar voor hun geluk overhebben. De man zei dat ze er even over moesten nadenken. Ik loog dat een andere koper over een paar uur een bod zou doen. Te lang nadenken zou kunnen betekenen dat hun kind zijn eerste stapjes zou zetten in een aanmerkelijk minder aantrekkelijke omgeving.

Het stel vroeg of ze in elk geval eventjes mochten nadenken over hun beslissing. Ik gaf ze een half uur en ging gedurende die tijd naar de schommel op de binnenplaats. Daarvandaan keek ik naar het gebouw waarin we vijf jaar hadden gewoond. In die tijd was Sini geboren. De vertrouwde schommel bewoog zachtjes. Ik herinnerde me hoe gek Sini op schommelen was geweest.

Hii-aaa. Hii-aaa.

Wijdbeens, met klapperende kleurige overall. Met open mond slaakte ze kreetjes en gilte ze. Ik pakte de kettingen en bracht de schommel in beweging. Sini wilde harder, ik was bang dat ze helemaal om haar as zou draaien en op haar hoofd zou vallen. Sini lachte uitzinnig en vroeg altijd

om meer. Ik duwde haar een uur en terwijl ik het kind op schoot nam, zag ik in haar ogen dat de wereld schommelde en dat het gezicht van haar vader niet op zijn plaats bleef.

Toen ik op mijn horloge keek, schrok ik. Ik was al langer dan een half uur weggebleven. Snel rende ik naar binnen. Het stel ging akkoord met de prijs. We schudden elkaar de hand om de koop te bezegelen. De man kuste de vrouw en ik wendde mijn blik af.

HET WAS ONMOGELIJK om met mijn magazijnwerk genoeg te verdienen voor een huis. Ik besloot om extra werk te gaan doen, zwart.

Aan het eind van de jaren tachtig had ik een masseurdiploma gehaald, maar ik had er niets meer mee gedaan. Ik las mijn oude aantekeningen en leerboeken over fysiologie door. Om het vlees weer beter te leren kennen, masseerde ik een paar flinke jongens in de gymzaal van de burgerbescherming. Daarna zette ik een advertentie in de krant voor voordelige massages en haalde de massagetafel uit de kelder. Ik stelde hem op middenin de woonkamer. Uit het verre verleden herinnerde ik me een oude hippiewinkel waar ik wat wierook en een paar sfeerkaarsen kocht.

Direct nadat de krant was verschenen, belde een vrouw van middelbare leeftijd die naar de massage informeerde. Ik bespeurde een bepaalde bijklank en zei haar dat ik geen dekstier was. De Thailanders en de Russen hebben het beeld van masseurs zo grondig vertroebeld dat ik de eerste tien bellers volgens dezelfde formule moest afpoeieren.

Ik liet de prijs zakken en vroeg zeven tientjes voor een half uur. Sommigen gaven 100 doordat ik een show opvoerde bij het zoeken naar wisselgeld. Ik masseerde zes klanten per avond, daarna was ik kapot. Ik zat een kwartier met mijn hoofd op mijn knieën op de wc naast de foto's van Helena en Sini. Daarna dwong ik mezelf te gaan hardlopen. Zonder een goede conditie kom je nergens. Om half één 's nachts kwam ik terug. Het opgefokte rennen hield me tot half drie wakker en om zes uur moest ik naar mijn werk.

Het hardlopen verschoof ik naar de ochtenden. Ik stond om vijf uur op, ging hardlopen, dan naar mijn werk en vervolgens naar huis om te masseren. Zo veranderde ik in een machine met twee onscherpe foto's als brandstof.

Ruim een maand masseerde ik elke avond en alle weekeinden. Ik kreeg een kleine 13.000 mark bij elkaar. Dat lijkt een flinke som geld, maar als je het naast de stenen fundering legt van een vrijstaand huis in Helsinki, is het slechts een beetje mos of een hoopje droge bladeren dat van het dak is gewaaid.

Er moesten extra fondsen worden aangeboord. Ik besloot te zwichten en erotische massage te proberen. Maar ik kon er niet meteen aan beginnen. Eerst moest ik mijn voorstellingsvermogen een paar avonden oefenen. Ik paste een paar methoden toe die gebruikt worden bij sporttrainingen en probeerde me een aantal mogelijk lastige situaties voor te stellen.

Mijn eerst klant was een vrouw die ruimschoots ouder was dan ik. Na een paar nauwkeurige aanrakingen begon ze tevreden te spinnen en betaalde flink extra. Het bezoek gaf me een rooskleurig beeld van de branche. Ik kon me toen nog niet voorstellen in wat voor moeilijkheden ik zou raken door me op dit intieme werkterrein te begeven.

Tijdens het tevreden gespinn van mijn eerste erotiekklant bedacht ik nóg een manier om geld te verdienen: het verhandelen van gestolen goederen.

Mijn lege kelderbox fungeerde als tijdelijke behuizing van elektronica, mobieltjes, video's en mountainbikes. Vage vrienden met rinkelende sleutelbossen en krakende bomberjacks vervoerden de spullen. Ik had geen enkele ervaring in deze business en merkte dat ik zenuwachtig werd van hun luidruchtige gestommel in de kelder midden in de nacht.

Vaak steeg mijn hartslag al in de vooravond naar 130 omdat ik tijdens het masseren over een ander onderkomen moest denken voor video's van 6.000 mark en fietsen van 4.000. Terwijl ik half-dood in de donkere kelder stond te onderhandelen over het vervoer en de prijs van een breedbeeldtelevisie, bedacht ik dat Helena er geen idee van had hoeveel ik moest betalen voor één vuistslag.

De erotiek leverde het meeste verdriet op. Het viel niet mee eraan te wennen de normale massage van het bovenlichaam uit te breiden tot de billen en daartussen. Als de klant opgewonden begon te raken, deed ik alsof dat ook voor mij gold terwijl ik ondertussen nadacht over de inrichting van de toekomstige kamer van Sini. Het masseren van borsten was het allermoeilijkst, want ik moest wel aan de borsten van Helena denken. De borsten van de meeste klanten voelden aan als weerzinwekkende vleesklonten. Er was echter een caissière van de super bij met borsten die er precies zo uitzagen als die van Helena, rond en vol.

Haar tepels werden hard, ik voelde dat ik moest huilen. Ik deed alsof ik duizelig werd en concentreerde me weer op de massage. De caissière was inmiddels uiterst opgewonden. Ze rolde van de tafel, wierp me op de vloer en probeerde haar borsten in mijn gezicht te duwen. Ik kreeg haar haren te pakken en trok haar van me af.

Zij huilde op de vloer van de woonkamer, ik in de keuken. Ik legde het haar uit en rekende niet de volle prijs. Ze wilde toch betalen en vroeg een massage voor de volgende week. Ik stelde voor om haar te masseren zonder erotiek.

Dit was de eerste keer dat ik me realiseerde dat het verlangen als een knellende band om mijn hoofd zat. Nadat de caissière was vertrokken, deed ik ademhalingsoefeningen en buikspieroefeningen op het balkon. Ik bestreed het gevoel met lichaamsbeweging.

Op die avond had ik nog één klant, een plaatselijke gewichtheffer wiens schouders meer aan beton deden denken dan aan vlees. Door gebruik te maken van mijn hele gewicht bereikte ik zijn versteende spieren. Na een kwartier zware arbeid begon het trainingsbeest te piepen en te zuchten.

Het halve uur leek een eeuwigheid. Ik behandelde de gewichtheffer met gevoelloze vingers. Hij kwam overeind van de tafel, trok zijn broek op en zei dat hij een tip had gekregen over een voordelige mini-stereo. Ik haalde het ding uit de kelder en vroeg er doodmoe 600 mark voor. De gewichtheffer betaalde de flinke prijs omdat hij zo tevreden was over de behandeling. Volgens hem komen ze maar zelden onder de spieren, in het centrum van de pijn.

Na hem werd het donker. Ik sliep dertien uur aan één stuk en kwam te laat op mijn werk. Magazijnchef Siikavirta zei dat de logistiek naar de klonten zou gaan als lui maar naar het werk kwamen als het hen paste. Ik bedacht een smoes en sliep verder achter de diepvriezer in de kantine.

Toen ik na het werk thuiskwam, wachtte in het trappenhuis een paardenstaart op me. Hij had mijn adres gekregen. Ik rekende 400 mark voor de nieuwste bontmuts van Nokia en sleutelde aan de massagetafel tot ik me realiseerde dat ik die avond geen klanten had. Voor mij lag een urenlange volledige vrijheid.

Ik rende een half uur, de rest van de tijd dacht ik na.

De erotische massage en het verkopen van gestolen goederen – samen met de tot het uiterste doorgevoerde ascese – hadden mijn inkomen flink doen stijgen. Ik berekende dat ik in dit tempo over een paar maanden een bod kon doen op een huis met achterstallig onderhoud.

Zou ik het volhouden? Natuurlijk. Ik was gewend aan doorwaakte nachten en aan het tot het uiterste oprekken van mijn mogelijkheden. Mijn zintuigen reageerden nu op de kleinste prikkel. Het gezoem van de koelkast klonk als een enorm lawaai. Ik rook de tabaksgeur van mijn vingers, ook al lagen ze op mijn knieën. Het doorspoelen van het toilet bij de bovenburen klonk alsof iemand een emmer water leegde over mijn hoofd. Ik was slaperig, hoeveel ik ook sliep. Het leek alsof mijn ogen te wijd openstonden, hoewel ik in de spiegel zag dat ze door mijn gezwollen oogleden bijna dichtgedrukt werden.

Ik had zin om Helena te bellen om haar te vertellen wat ik voor ons nieuwe leven had gedaan. Ik verbeet mijn ongeduld. Van mijn hardloophobby had ik geleerd dat een mens na een lange ren kan zweven en geloven dat hij alles voor elkaar zou kunnen krijgen. Als ik nu zou bellen zou ik er later spijt van krijgen.

Toch wilde ik contact met haar opnemen. Dat zou me lukken door iets te bakken. De meest herkenbare geuren ter wereld komen van kaneelbroodjes en hasj.

Om half één 's nachts bladerde ik – omringd door de geur van vers gebak – door huizenadvertenties in de kranten en keek naar de foto van mijn

vrouw en kind. Het haar van Helena was een chaos. Ik had haar speciaal gevraagd het in de war te maken. Sini had een te grote, gebloemde gele jurk aan die ze van een nichtje had gekregen. De bloem op Sini's buik was even groot als haar hoofd. Sini kneep haar ogen samen. De felle zon van Päijänne scheen erin. Helena had één oog dicht alsof ze naar me knipoogde.

Ik plakte hun foto op de deur van de koelkast naast mijn laatste rekeningafschrift. Zeven minuten lang bleef ik stil voor de foto zitten en zocht verbinding. Die techniek had ik geleerd van een Deen die ik in 1978 op het Ruisrock-festival had ontmoet. Hij praatte over concentratie als over een geloof. Hij stond met gesloten ogen in de herrie en zocht contact met zijn moeder, ten noorden van Kopenhagen. Zijn hoofd schokte, in zijn ooghoeken begon een spiertje te trekken en binnen een minuut was hij in trance. Ik weet nog dat ik zijn gedoe had gevolgd en de ons omringende kolkende massa en muziek was vergeten. Toen hij terugkeerde op het gras van het eiland *Ruissalo*, vertelde hij dat het goed ging met zijn moeder. Ik kreeg de groeten.

Ik sloot mijn ogen en liet me meedrijven op de stroom van het universum.

De techniek werkte. Helena en Sini waren op dat moment bij me, op deze plek. De onenigheid, de vuist die door de lucht vliegt en de ooghoek die hij op zijn weg tegenkomt zijn verdwenen. Weg is de onbegrijpelijke, plastic-achtige folie die tussen ons is gegroeid. Weg de muurachtige stilte die alleen zo stevig kan worden gebouwd door aardige mensen die nooit ruzie maken. In plaats daarvan was er een overvloed van geluiden die deden denken aan het gekwetter van vogels, alsof ik me op een nestplaats bevond van vliegende exoten.

Van het afbladderende plafond kwamen vredesduiven naar beneden de lege, ongemeubileerde ruimte in. De duiven fladderden op mijn schouders. Hun taal begreep ik niet, het ging om de frequentie van het geluid. Ze vertelden me dat niet alles was vergeven maar de klap wel.

Ik dwong mezelf terug naar deze wereld, voor de deur van de koelkast. Echt geweldig voelde ik me niet maar mijn geest was helder.

Op het balkon stak ik een sigaret op. Ik zoog de nicotine in zes trekken naar binnen. Toen ik de peuk uitmaakte tegen de zijkant van een bloempot herinnerde ik me dat Sini juist met die pot had gespeeld. Ik gooide de pot in de vuilnisbak.

Ik liep op de zaken vooruit en onderzocht weer de hele nacht advertenties voor onroerend goed. Alleen de huizen die in slechte staat waren plukte ik eruit. Een aantal deed mijn hart sneller kloppen én wekte haatgevoelens op. Mijn bankafschrift vertelde me keihard dat ik nog tientallen mobieltjes, geluidsinstallaties en naar tederheid hunkerende vrouwen moest verduren voor ik een serieus bod kon doen op welk huis dan ook.

Over het kopen van een huis en de financiering ervan had zich in de maatschappij een overtuiging ontwikkeld die door bijna iedereen werd gedeeld, ongeacht de politieke kleur. Het onvoorspelbaar op en neer gaan van de huizenprijzen, het makkelijk verkrijgbare geld en de hoge rente hadden in het land – en vooral in Helsinki – een bevolkingsgroep doen ontstaan die zich verdrong op de trappen van de banken en die de mantra van het comfortabel wonen bleef herhalen. Ze hadden in tien jaar tijd uitsluitend aan rente zoveel betaald dat ze daarmee op het platteland een gloednieuw eigen huis hadden kunnen bouwen.

Ik las de advertentietekst van een huis in slechte staat. Het was net een slechte roman. De zinnen strompelden verder met steeds hetzelfde werkwoord, de schrijver was opgewonden en het eindresultaat was sentimentele onzin. Ik wist dat ik me op glad ijs begaf. Als ik er doorheen zakte, hoefde ik niet te verwachten dat de makelaar en de bankdirecteur me op hun knieën een skistok zouden toesteken om me op het droge te trekken.

Het kwam in me op om er met iemand over te praten. Maar met wie? Met niemand. Ik was niet gewend om lotgenoten op te zoeken. Mezelf noemde ik een thuisfrontsoldaat, maar ik had niet de moeite genomen contact te leggen met mensen in vergelijkbare situaties. Ik had mijn leven als uniek ervaren, dat was fout geweest. Nu had ik alleen mijn baan, het masseren met lange tanden en het verkopen van gestolen spullen. Alles om een huis te bemachtigen.

Ik troostte me met de gedachte dat het huizenplan geen luchtkasteel was. Het plan was een krachtige generator die dag en nacht doordraaide. Het plan verzwolg de man niet, maar voedde hem juist.

IK VERMINDERDE het aantal erotische massages en compenseerde het verlies aan inkomsten door me op langeafstand-lopers te richten. Ik belde een paar halve-marathonlopers die ik kende om ze over mijn diensten te informeren. Toen ik er een paar vakkundig van hun verrekte spieren had afgeholpen, kreeg ik in hun kringen naamsbekendheid en kon ik de klanten laten schieten die een intieme behandeling wilden.

De hardlopers waren voornamelijk mannen en vrouwen uit de middenklasse. Hardlopen had hun leven nieuwe inhoud gegeven. De maatschappij, geld, het gezin en de auto konden hun niet het gevoel geven dat de hardloper ervaart als hij door de natuur rent. Als hij rent vergeet de mens de hoogte van de belasting, de onvoorspelbare rentes en de tot een onherkenbare brij geknede politiek. Zulke dingen vertelden ze me wanneer ik een duim diep in een door het hardlopen verstijfde bilspeer duwde.

Tijdens een weekend liep de drukte uit de hand. Sini was op dat moment bij me maar ik kon de afgesproken massages niet meer afzeggen. Sini zat op een kartonnen doos een boterham te eten terwijl ik de hardlopers masseerde. Ze probeerden amicaal met Sini te praten. Ik duwde mijn duim rechtstreeks in een harde plek om de ondervragingen te stoppen.

Nadat de laatste hardloper was vertrokken kon ik eindelijk met Sini naar buiten om te schommelen en te spelen. Sini vroeg of die blote meneer nu naar huis ging. Ja. Naar zijn eigen huis. Was die meneer nog ziek? Nee, pappa heeft hem beter gemaakt. Heeft pappa hem getroost? Nee, pappa heeft hem gemasseerd. Had die meneer pijn? Ja. Erge pijn? Nee hoor.

Ik had een paar thuisfrontsoldaten onder mijn massageklanten maar ik praatte niet over mijn problemen. Iemand die op de massagetafel ligt, moet je niet lastigvallen. Het vervelende was dat sommigen van hen te veel kletsten. Ze vonden het volstrekt normaal om een masseur naar zijn gezinsleven te vragen en nieuwsgierig te zijn naar het appartement zonder meubels. Ik ontweek de waarheid door te vertellen dat ik met mijn gezin in een nabijgelegen huis woonde en dat dit appartement slechts fungeerde als tijdelijke werkplek. Degenen die vragen stelden rekende ik twintig procent extra, maar dat merkten ze niet omdat mijn prijzen beduidend lager waren dan die van de officiële massagesalons.

Aan de hogere middenklasse kon ik geen gestolen spullen verkopen. Het was een opluchting om aan het bemiddelingsnetwerk te kunnen meedelen dat ik niet meer in huishoudelijke apparaten deed. Het op gang houden van die geldstroom – waarvan ik inmiddels niet meer afhankelijk was – werkte heel wat meer op mijn zenuwen dan het masseren. Het netwerk reageerde teleurgesteld. De kelderbox van mijn appartement was als opslagplaats voor die spullen veel beter dan de box van een huurflat.

De organisator van de handel wilde me bedanken voor mijn medewerking. Hij gaf me een broodbakmachine cadeau. Dat was wel iets voor een gezinsman als ik. Ik verborg mijn emotie en bedankte hem. Toen hij weg was huilde ik in de badkamer.

Begin juni was ik kapot. Als ervaren hardloper was ik gewend naar mijn lichaam te luisteren en ik was ook op de hoogte van de geestelijke kant. Mijn algehele diagnose klopte precies: ik had me over de kop gewerkt. Ik wist dat ik me ziek moest melden en uitrusten, maar helaas was dat niet mogelijk. Daarom haalde ik slaappillen en het lukte me in drie etmalen veertig uur te slapen. Vierentwintig uur daarvan was achterstallige slaap, vijftien uur echte nieuwe rust. Dat was genoeg.

Uit de krant koos ik een huis dat in slechte staat was. De vraagprijs was onmogelijk. Zondag om één uur was de bezichtiging.

Ik keek naar de foto van Helena en Sini en toetste haar telefoonnummer in. Geen antwoord. Samen met haar had ik naar de eerste bezichtiging willen gaan om haar onderweg alles te vertellen. Hoe ik op dit huisidee was gekomen. Wat ik had gedaan om het voor elkaar te krijgen. Hoe ik over haar en hen denk. Wat ik allemaal zelf had bedacht. Ik probeerde het nog een keer. Geen antwoord.

Vol vertrouwen in mijn eigen beoordelingsvermogen ging ik naar de bezichtiging. Wat mij bevalt, bevalt Helena zeker ook. Ik stak 70.000 mark aan bankbiljetten in de zak van mijn trainingspak en rende erheen.

Vijf minuten eerder dan ik had berekend stond ik voor het huis. De gele auto van de makelaar kwam aanrollen. Er stapte een vrouw in een mantelpakje uit die een bordje uitklapte en dat naast de weg zette.

Ik ging naar haar toe en vertelde haar dat ik het huis wilde kopen, maar niet voor de prijs die op het bordje stond. Ze zei dat dat een beetje moeilijk was. Dat vond ik vreemd, dat was toch gewoon haar werk? Het was haar taak naar een bod te luisteren en een afweging te maken. Ze stelde voor om er na de bezichtiging over te praten.

Daar was ik het niet mee eens. Zonder in details te treden vertelde ik haar dat ik heel wat moeite had gedaan voor deze zaak en dat ik graag haar reactie op mijn bod zou willen horen. Ze zeurde dat ze graag mijn bod wilde horen, maar pas na de bezichtiging.

Ik werd er moe van. Het voelde alsof mijn bloedsuikerspiegel tot het nulpunt was gedaald. Ik haalde een dikke reep chocola uit mijn zak, nam er een hap van en zei dat ik om half drie op de zaak zou terugkomen. Toen ik nog maar één stap gezet had, vroeg ze of ik het huis niet vanbinnen wilde bekijken om te zien wat er moest worden opgeknapt.

‘Als Helena en Sini er zijn, is het voldoende opgeknapt.’

Wat zei ik? Wat een zin! Ik liet mijn eigen problemen de aankoop van het huis beïnvloeden.

Geschrokken van mijn woorden ging ik er half rennend vandoor. Bovenop de heuvel stopte ik pas en ik keek zes minuten naar mijn nieuwe buurt. Zonder onderbreking is dat heel lang.

Ik rende een uur met een regelmatige hartslag. De rest van de tijd zat ik een meter of twintig van het huis op een steen. Er hingen twee gezinnen rond in de tuin. Ze zagen er ontspannen uit. Ze schopten tegen graspollen en lachten tegen de kinderen die door de struiken renden. Jammer voor ze. Ze wisten niet dat het huis al nagenoeg verkocht was. Een man had een meisje van Sini's leeftijd op zijn arm. Ik keek de andere kant op.

Mantelpakje liep met de laatste kijkers mee naar de weg en gaf hun gele folders mee. Ik kwam dichterbij en bleef tegen een grote berk aan de kant van de weg leunen. Nadat de laatste kijker was vertrokken haalde ik de stapel bankbiljetten tevoorschijn, liep naar Mantelpakje toe en deed alles wat ik kon om Helena en Sini terug te krijgen.

GOED DAT HIJ SLOEG. Dat denk ik nu. Een reden om weg te gaan. Geen kotsemmers meer, geen gestaar, geen uiteenzettingen over rockmuziek, recepten of infanteriegeneraals van wie de mond met tape zou moeten worden dichtgeplakt.

Pijn in mijn enkel. Matti zit tot in mijn botten. Beter daar dan in mijn hart. Stijfkop.

Moet er zwarte peper in een macaronischotel? Om rijst te koken heb je de dubbele hoeveelheid water nodig. Van welke aardappels kun je de beste puree maken en moet je bij het pureren melk toevoegen of is het kookvocht ook goed? Deed Matti venkel in de gebonden soepen of zorgde hij op een andere manier voor die smaak?

Ik zat aan die basale dingen te denken toen de telefoon ging. Sirkku zei dat de nummERMelder ons nummer aangaf. We namen niet op. Ik wilde niet met Matti praten. Ik wist dat alleen zijn stem al voldoende zou zijn om me terug te brengen naar dat appartement, naar die avond.

De eerste drie nachten werd ik wakker doordat ik om me heen lag te slaan. Sirkku schudde me bij mijn schouders heen en weer en vroeg wat er aan de hand was. Ik zei dat er net nog overal inktvissen waren.

Nu we hier al een paar maanden zijn, wordt het makkelijker.

Op dit moment ben ik nog zo met Sini bezig dat ik eigenlijk niet beseft dat ik zelf ook iemand ben. Voortdurend heb ik Sini op schoot. Ik durf haar niet los te laten uit angst dat haar iets overkomt.

Er is alleen dit moment. Ik ben niet in staat aan iets anders te denken. Sini ademt, ik adem. Daar rijdt een bus, er zitten mensen in die niets van ons leven weten en ik weet niets van hun leven behalve dat hen niets is overkomen. Als hen iets zou overkomen zouden ze de bus laten stoppen en zo maar ergens heen lopen. Het lijkt alsof Sini en ik de enige ongelukkigen op de wereld zijn.

Sirkku probeerde te zeggen dat het niet zo is. Zij heeft mooi praten. Woorden van buiten zijn als water over de rug van een gans.

Het ergste zijn die praktische dingen waar Matti bijna alleen voor zorgde. Juist nu, op vrijdagavond, schieten me zijn koffiebroodjes te binnen. Ik snap niet hoe hij het deeg zo luchtig maakte. En die ovenschotels. Altijd de juiste hoeveelheid eieren en melk. Zoals hij zich daarop concentreerde. Je mocht hem nooit storen als hij op donderdag in de kookbijlage een recept voor een nieuwe cake had gevonden.

Een jaar of vier geleden begonnen zijn buien. Hij liet overal vuile kleren slingeren, vergat de pap op het fornuis, schrok op van achter zijn krant. Hij zorgde wel voor ons maar voor zichzelf helemaal niet.

Ik zei hem heel vaak dat hij tijd voor zichzelf moest vrijmaken. Begin een hobby, ga eens uit. Een keer dacht ik dat het lukte. In de krant stond een aankondiging van de regionale kampioenschappen langlaufen. Ik knipte het bericht uit. Ik dacht dat het iets voor hem zou kunnen zijn om samen met andere mannen de bossen in te gaan. Dat was een vergissing. Hij werd boos en riep dat hij zich niet beter zou voelen als hij met onbekende kerels bosbessensap ging slurpen.

Hij had van die buien en het werd elke dag uit erger. Hij keek televisie, las kranten, luisterde naar de radio en trok de vreemdste conclusies uit alles wat hij zag en hoorde. En hij kocht die kotsemmers. Godverdomme.

Je kunt niet in iemands hoofd kijken, zeker niet in zo'n hoofd. En die rol, die nam hij zelf op zich. Toen hij met die gebakspecialiteiten begon, was dat helemaal het toppunt. Cake, taarten, koffiebroodjes, kaneelbroodjes en pasteitjes, alles moest hij zelf maken. En dan moesten wij komen bewonderen wat ons bakgenie allemaal voor elkaar had gebokst.

Niet dat het niet lekker was, maar ik vermoedde toen al dat er iets anders achter zat. Hij werkte eraan als hij al doodmoe was. Tot in de kleine uurtjes, nadat hij urenlang met een koortsig kind had rondgesjouwd. Ik was 's avonds bezig met oefeningen voor na de bevalling en met mijn training tegen postnatale depressie. Hij was het er zelf mee eens geweest, hij had moeten zeggen dat het te veel was. Hij had zijn mond moeten opendoen.

Het lam werd een leeuw. Binnen een paar maanden veranderde hij volkomen. De lange uiteenzettingen begonnen. Hij werd boos als je er niet naar wilde luisteren. Hij wilde de wereld verbeteren, niet onze relatie. Mijn huilbuien en mijn geklaag betekenden niets voor hem, hij zat daar maar op de bank te staren als een koude vis. De maat bleek vol. Het water liep over de rand. De afvoer raakte verstopt. Wat dan ook.

Ik heb het gevoel dat ik er niets meer van snap. Behalve dat hij hier niets te zoeken heeft. Ook niet in de nieuwe woning die de gemeente ons heeft beloofd.

Het zal geen mooi huis worden. Dat doet er niet toe. In dit leven kunnen we toch niet in een houten huis aan de rand van de stad wonen. Dat was mijn droom.

Matti luisterde niet eens toen ik het erover had. Ik weet nog dat ik al een half uur had gepraat over de renovatie van het huis van vrienden, toen ik merkte dat hij ondertussen met één oor de speculaties op tv aan het volgen was van een dikke sportbobo over mogelijk succes bij het langlaufen. Dat was kwetsend.

Toen haalde hij het in zijn hoofd zich te verwonderen over de vreselijke dingen die ik tegen hem zei, voordat hij sloeg. Ik zei alleen maar hoe het zat. Hoe hij was, hoe hij nooit geweest was en hoe hij nooit zou worden.

Maar dat is nu allemaal voorbij. Ik ga met Sini in die huurflat wonen. Volgens Sirkku bouwt de gemeente met opzet lelijke huizen zodat de armen hun plaats weten. Ik weet het niet, het kan wel zo zijn. Ik wil gewoon een woning, vier muren en normale meubels. Het maakt niet uit of het lelijk is, als er maar geen inktvissen zijn.

Mijn gedachten waren de afgelopen weken geen echte gedachten. Alles lijkt kapot, nergens zijn omtrekken. Als Sirkku die antidepressiva niet had gehad zou ik in duizend scherven uiteen zijn gevallen. Dat kan nog steeds. Het was al bijna zover toen ik Sini vroeg hoe het weekend bij Matti was geweest. Ze vertelde iets over grote mannen die door Matti gemasseerd werden. Ik belde hem direct. Hij legde uit dat hij bijverdiende met masseren en dat het allemaal voor ons was. Verdomme. Het kind mocht gaan zitten kijken hoe hij spiernaakte mannen stond te masseren. Ik zei dat ik dat zou vertellen tegen de hulpverlenende instanties, dat zou wel eens het einde kunnen betekenen van de omgangsregeling.

Straks weet ik het niet meer. Alles draait, niets blijft op zijn plaats.

Ik weet wel dat ik in de zomer van 1978 nooit naar het Ruisrock-festival had moeten gaan. Nu moet ik de beker leegdrinken die ik toen heb klaargezet.

Er waren precies twee mogelijkheden om 's zomers uit dat stomme dorp weg te komen. Ik had voor het christelijke zomerkamp moeten kiezen. Ik weet nog hoe hij de zon blokkeerde in de ingang van de tent. Hij wankelde even, speelde luchtgitaar en viel toen rechtstreeks bij me op schoot. Daar is hij gebleven. Meer dan twintig jaar. Hij was zo zacht. Handen als van een pianist. Donshaartjes op zijn kaken die hij later tot een puntbaardje liet groeien. Toen de eerste single van de Sex Pistols uitkwam, was het baardje weg.

Hij kon me daar aanraken zodat het niet eens aanvoelde als een vinger. Hij neuriede zachtjes de refreinen die hij uit zijn hoofd kende. Ik mocht op hem rijden alsof ik op de golven wiegde. Hij kotste de appelwijn van Marli door de tentopening naar buiten op het grasveld. Maar hoe kun je boos worden op een man die je zo aanraakt en je zo laat wiegen? Maar waar is die vuist vandaan gekomen? Volgens Sirkku groeit een vuist even snel als een den, die is in twintig jaar helemaal volgroeid.

Ik had voor het christelijke zomerkamp moeten kiezen.

IK REIKTE HAAR het geld aan. Mantelpakje keek naar de bankbiljetten – het resultaat van mijn keiharde werken – alsof het een bedorven worst was en zei dat ze geen geld kon aannemen. Ik vroeg haar waarom niet. Ze vertelde dat het bij de aankoop van een huis niet gebruikelijk was om met zoveel contant geld rond te lopen. Ook vroeg ze welk bod ik in gedachten had. De vraagprijs was 1,2 miljoen. Ik zei dat die prijs 300.000 te hoog lag en dat ik nu 100.000 vooruit zou betalen en de rest op de eerstvolgende werkdag. Voor mij was de zaak glashelder. Het huis was in nog slechtere staat dan Mantelpakje zelf. In haar hals wemelde het van de gesprongen adertjes, een teken van de kalmerende werking van witte wijn op de gestresste makelaar.

Ze zei dat ze zo'n bod niet aan de verkopende partij kon overbrengen, verontschuldigde zich voor de situatie op de woningmarkt en gaf me haar kaartje. Ik zei dat ik over een half uur zou bellen als het stof was neergedaald op onze ontmoetingsplek.

'Enni taim'.

Mantelpakje stak de folders en het bordje onder haar arm en liet haar lichaam in de Astra glijden. Ik bleef achter met mijn bankbiljetten.

Ik ging terug naar mijn galmende woning en ging direct onder de douche.

Ik draaide de koude kraan open en bleef onder het water staan totdat ik bibberde.

Ik zat op de massagetafel en probeerde alles op een rijtje te zetten.

Ik wist dat mijn bod laag was, ook al was het voor mij wel hoog. In andere omstandigheden zou ik hooguit tegen de fundering van zo'n huis hebben gepist.

Nu had ik er alles voor geboden wat ik had. Toen ik begreep waar het om draaide, werd ik rustiger. Ik was geen huis aan het kopen maar een gezin.

Ik maakte nog eens een allesomvattende berekening.

Ik dacht aan onze auto op de binnenplaats.

Ik zou er bij een snelle verkoop 6.000 voor krijgen.

Ik zou van Siikavirta twee maanden voorschot kunnen vragen door een dure operatie voor mezelf te bedenken in een privé-kliniek vanwege de wachtlijsten.

Bij elkaar 24.000.

Ik zou een week lang erotische massages kunnen geven, dat zou ik best volhouden. Ter hoogte van de borsten zou ik mijn ogen dicht doen. Ik zou me dwingen me te beheersen.

Ik pakte het visitekaartje en toetste het nummer. Toen ik merkte dat ik in de hoorn kneep, smeed ik hem op de haak. Daarna deed ik twee minuten ademhalingsoefeningen. Toen ik weer regelmatig ademde belde ik opnieuw.

Ik deed mijn nieuwe bod aan Mantelpakje en beloofde dat ik het geld op haar rekening zou storten als ze het vervelend vond om de zaak met zo'n dik pak bankbiljetten te beslechten.

Mantelpakje bedankte me voor mijn bod en zei grinnikend dat het zeer dicht lag bij de prijs waarvoor ze het huis helaas net had verkocht.

Ik zag Helena die langs een bedauwd weiland holde en achter oude eiken verdween. Ik zag Sini die in de armen van een vreemde man het erf van het kinderdagverblijf werd afgedragen naar een terreinwagen. Ik zag mezelf als oude man op een parkbank met een prevelende mond, met schrammen op mijn huid en handen doelloos in mijn schoot. En ik zag de hoorn die uit mijn hand op het fornuis was gevallen.

De brandlucht schudde me wakker en ik duwde de tot een vormloos ding gesmolten hoorn op de vloer.

Wat is een huis? Het is een tijdelijke bescherming, opgetrokken uit beton, hout, spijkers en isolatiemateriaal. Mijn relativering klonk wanhopig. Over twee maanden zou ik dakloos zijn.

Zelfverzekerdheid was dom. Ik was ervan overtuigd dat mijn bod zou worden geaccepteerd en nu zat ik in de walm van verbrand plastic in een woning die ik had verkocht. Ik begon haast te krijgen.

IK HEB PIJN in mijn buik. Matti is daarheen verhuisd. Hij heeft zijn geschramde en beschimmelde voeten in mijn maag geduwd. De eeltige huid van zijn grote teen schuurt tegen het gevoelige weefsel. Zijn knokige knieën kneden mijn ingewanden. Hij zeurt over het verband tussen a-politiek zijn en rockmuziek. Met het schuim op de mond beweert hij dat hij volgende week al zijn platen naar het antiquariaat brengt en hij eist dat ik naar nog één ding luister, hoewel ik het al zo benauwd heb dat ik geen lucht krijg. Hij verandert van positie en ik krijg pijn in mijn onderbuik doordat hij zijn benen in een andere houding wringt. Ik ben zo vol van Matti dat ik me leeg voel. En 's avonds beginnen de vragen van Sini.

Waar is pappa? vraagt Sini. In ons vorige huis, antwoord ik. Laten we er heen gaan, stelt Sini voor. We gaan niet, antwoord ik. Wanneer komt pappa en tilt hij me op zijn schouders? vraagt Sini. Volgende week, zeg ik – maar als ik het mocht bepalen nooit meer, denk ik bij mezelf. Sini lacht en zegt dat ze dan weer op zijn schoot mag zitten en dat pappa dan hop paardje hop zingt. Sini probeert op mijn schoot te kruipen, maar dat is me nu teveel. Sini trekt aan de pijpen van mijn spijkerbroek en huilt zachtjes. Pappa laat me altijd hobbelen, zegt Sini. Maar ik ben pappa niet, denk ik bij mezelf. Ik moet haar aandacht op iets anders vestigen. Ik pak een handpop van de vloer, duw mijn vingers erin en laat de handjes bewegen. Sini geeft de pop een klap, mijn middelvinger glijdt eruit en het hoofdje zakt levenloos naar beneden. Sini begint te huilen. We zijn uit ons huis weggegaan met de auto van Sirkku en nu is de pop dood. Uit de kast met schoonmaakspullen haal ik de mop en zet hem op mijn hoofd. Kijk eens wat een gekke haren mamma heeft, zeg ik. Sini barst in lachen uit en roept dat pappa daarmee de vloer schoonmaakt. Met dit spelletje lok ik Sini naar de tafel om te eten.

Sirkku heeft aardappelpuree gemaakt met gebakken vis. Sini doet een grote klont boter op de puree en zegt dat pappa haar dat heeft geleerd. Pappa, pappa, pappa. Hij is overal. Matti is in stukjes over de wereld verspreid. De meeste stukjes bevinden zich hier in Sirkku's appartement.

Sini eet tien minuten. In die tijd praat ze niet over pappa. Een record. Als haar bord leeg is, vraagt Sini of we buiten gaan schommelen. Ik heb geen fut maar ik dwing me om te gaan. Ik neem Sini in mijn armen en we gaan zo hard dat alles door elkaar raakt. De wolken, de bomen, het land en onze haren.

MANTELPAKJE bracht zonder het te weten een grote operatie op gang. Ik zat op de vloer van de woonkamer en bedankte haar voor haar lessen. Ze liet me zien dat ik blind was geweest van enthousiasme: ik wilde een huis kopen waarvan ik niets af wist en dat op geen enkele manier leek op ons toekomstige huis. Het verlangen had mijn beoordelingsvermogen aangetast.

Ik maakte mijn hoofd leeg en zei tegen mijn ziel: houd je rustig.

Ik moest bij het begin beginnen – bij de basis.

Ik besepte dat ik mezelf moest overtreffen om een huis te bemachtigen en dat ik mijn tegenstanders moest verrassen met hun broek op de enkels. Nu was een inzet van 110 procent niet voldoende, ook niet als ik alles deed wat ik kon. Om helemaal te slagen heb je ook altijd de zwakte van je tegenstander nodig. En het begrip van Helena. Maar ze toonde weinig begrip.

Helena had uit het weekeinde waarin Sini mij de vier hardlopers had zien masseren de verkeerde conclusies getrokken. Ik belde de gemeente en legde de situatie zo rustig uit als ik kon: het kind had geen schade ondervonden. Doordat ik de zaken in dat weekeinde niet helemaal goed had geregeld, waren er wat dingen door elkaar gaan lopen. Ik was beslist in staat om onder alle omstandigheden goed voor mijn dochtertje te zorgen.

Ik zat op de vloer, haalde zes keer diep adem, stond op en kerfde met een mes de datum 03 07 1999 in de muur van de slaapkamer boven het verkochte tweepersoonsbed. Ik had onthouden dat op die datum in 1944 het hoogtepunt van de beroemde slag bij Tali-Ihantala had plaatsgevonden. In de hevigste fase van het gevecht hadden 250 kanonnen hetzelfde doel bestookt.

Ik had slechts één kanon maar als ik wist waarop ik het moest richten, was dat voldoende. Finland won tijd met die legendarische veldslag; dat was ook precies wat ik wilde. Ik was er zeker van dat ik Helena binnen een half jaar zou kunnen overtuigen als ze zou instemmen met een tweede poging.

Ik besloot dat ik me zozeer zou verdiepen in de cultuur die past bij het wonen in een vrijstaand huis, dat ik elk detail en elke nuance ervan zou leren kennen. Ik besloot dat ik alle huizen in het gebied zou onderzoeken, of ze nu te koop waren of niet. Ik besloot ook om de stam te leren kennen die zich in de buitenwijken ophoudt. Zelf was ik een flatmens en ik had niets gemeen met mensen die besloten hadden op een andere manier te leven. Daarom was ik benieuwd wat voor soort mensen zo'n eigen huis aanschaffen en op basis van welke morele beginselen ze dachten zo'n huis te verdienen. Ook wilde ik weten wat voor soort bureu we zouden krijgen.

Van het geld dat ik voor onze inboedel gekregen had legde ik 7.000 apart voor aankopen. Ik kocht een kaart van het gebied, een taperecorder, een kijker, een camouflagepak en een rugzak die je ook als stoeltje kunt gebruiken.

Ik abonneerde me op tijdschriften over huizen en wonen, leende alle boeken over oude huizen uit de bibliotheek en haalde van internet alle relevante artikelen die te maken hadden met de zoekwoorden: thuis, vaderland, wederopbouw en makelaardij.

Ik kocht nieuwe hardloopschoenen en een hartslagmeter.

Ik kocht een notitieboek dat in de borstzak van mijn camouflagepak paste.

Ik kocht een draadloze telefoon om het gesmolten toestel te vervangen.

Ik berekende dat het gebied twaalf hoofdstraten en vijfentwintig zijstraten had.

Ik berekende dat ik nog achtentwintig jaar te leven had en die tijd zou ik doorbrengen in mijn eigen huis, samen met de mensen in die buitenwijk.

Ik zou in de schemering van augustusavonden op een schommel zitten zonder dat iemand zich ermee bemoeide.

Bij de gemeente haalde ik een nauwkeurige kaart van de wijk met vrijstaande huizen en plakte die tegen de muur naast hun foto's. Ik bestudeerde hem alsof het een heilig boek was. Op de kaart stonden straten, perceelgrenzen, huizen, zelfs beplantingen. De grote verkeersaders – de *Tuusulavägi* en de stadsring – waren donkergroen. De gewone straten wit, de hoofdstraten van de stadsdelen lichtgeel, de gebieden met flats donkeroranje, de gebieden met vrijstaande huizen lichtbruin, beboste stukken en de parken frisgroen met kleine streepjes voor trottoirs en paadjes. Het formaat was precies zoals het moest zijn: leesbaar van een meter afstand.

Mijn systematische arbeid begon ik meteen op de dag na de door Mantelpakje veroorzaakte teleurstelling. Ik gespte de band van mijn hartslagmeter om de onderkant van mijn borstkas, deed de polsmeter om en drukte op het knopje. Na anderhalve minuut verscheen het resultaat op het display: pols in rust 51.

De laagste hartslag van Harri Kirvesniemi en Mika Myllylä ligt in de buurt van de veertig, maar met hen vergelijk ik me niet. Zij hebben van de gemeente een kavel cadeau gekregen met een huis erop. De tellerstanden zijn niet vergelijkbaar. Onze dromen ook niet, want ik wist in wat voor huizen die langlaufers woonden. Smakeloze kitsch. Ontzettend veel overbodige ruimte. Protserige ontvangsth. Architectuur uit de Zwitserse Alpen.

De langlaufers stuwden mijn hartslag op tot 98. Ik dacht niet meer aan ze. De tafel was bedekt met stapels leesvoer. Ik zette mijn elleboog ertussen en begon ze te bestuderen.

De brochures van de makelaars zorgden dat mijn pols direct tot ruim boven de honderd steeg. Ik ging verder met artikelen over de geschiedenis van de veteranenhuizen. Mijn pols was nu vergelijkbaar met die van een rustige wandelaar. De huizen- en tuinenkranten lieten me echter licht zweten, iets wat me normaal gesproken pas overkomt op de steile klim naar het zwembad bij Pirkkola. 's Middags probeerde ik een dutje te doen maar dat lukte niet.

Ik had een houten kop en besloot iets te gaan bakken. Het bedenken en bereiden van een nagerecht had me altijd geholpen. Hoewel zij er niet waren, nam ik de gebruikelijke hoeveelheid deeg. Ik voegde iets meer kardemom toe dan anders, nu er toch niemand was om daarop aanmerkingen te maken. Het deeg liet ik rijzen naast het fornuis en ik pakte een willekeurig tijdschrift van de stapel.

De Buurtkreet was het onofficiële orgaan van de bewoners van de vrijstaande huizen. Het deed denken aan *Hoe ons volk streed*, een historisch blaadje dat ik als kind had gelezen. In *De Buurtkreet* werden alle aspecten van het wonen in een vrijstaand huis onder de loep genomen en er werd verslag gedaan van de leefwijze van de leden van deze stam. Ik zette de broodjes in de oven.

Even later verspreidde de geur van kaneelbroodjes zich door de keuken. Ik verdiepte me in de tekst. In het historische blaadje was ik vroeger geboeid door de belevenissen van gewone soldaten die in een ruwe, eenvoudige stijl waren opgetekend. *De Buurtkreet* ging niet zo ver. Daarin geen rauwheid van de oorlog of de voortdurende angst voor wat komen ging.

Het huizenvolk voerde een stille oorlog tegen rentes of voor de bijbehorende belastingverlagingen. Ze waren bang voor gesprongen leidingen, naderend onderhoud aan het dak, stijgende kosten van de afvalbijdrage, onroerende zaakbelastingen en het gevaar dat het snijblad van hun grasmaaier stukging als er in de tuin stenen waren achtergebleven. *De Buurtkreet* bracht deze angsten niet over op haar lezers – in die zin was het blaadje niet erg realistisch. Vooral de toon en de accentuering vielen op.

Het eigen-huisvolk leek vooral een ons-kent-ons-club, hoewel ze beslist niet veel van elkaars leven wisten. Wat hen bond was de manier waarop ze woonden en de angst voor verandering. Over het leven buiten hun buurt spraken ze angstig of op zijn minst behoedzaam. In hun verhalen werd verwezen naar bestemmingsplannen alsof er geheime verbonden waren gesloten om hen een kopje kleiner te maken.

Een van de geïnterviewden was geschrokken van de mogelijkheid dat de stad naast hun gebied sociale huurwoningen zou gaan bouwen. Tussen de regels was daarover grote ongerustheid te lezen. Iemand anders keurde de nieuwe routes van fietspaden af omdat de uitlaatrouten van zijn golden retriever daardoor ernstig zou worden aangetast. Mijn hartslag ging licht omhoog.

Ik legde het blaadje even terzijde en vroeg me af wat voor krant thuisfrontsoldaten zouden maken als ze zich om de een of andere reden zouden verenigen. In het land verschenen tientallen tijdschriften over life style, wonen, woninginrichting en het bereiden van eten. Er was geen vraag naar tijdschriften over wonen oude stijl.

Een nieuw blad zou de zaken in en om het huis vanuit een heel andere invalshoek moeten bekijken. Er zou plaats moeten zijn voor de onzichtbare afgepeigerde mannen die koortsige kinderen heen en weer sleepten tussen de slaapkamer en de woonkamer, die onvermoeibaar zochten naar de juiste verhouding tussen zwarte peper en in melk geklopte eieren, die zonder een kink te geven naar de klachten en nukken van hun geliefden luisterden en die uiteindelijk met 40 graden koorts instortten op de in de uitverkoop aangeschafte bank, omdat ze zich wekenlang niet hadden bekommerd om hun eigen gezondheid.

Het blad zou ook aan stevige oorlogspropaganda moeten doen en de aanval inzetten op die door de media geknuffelde mannenkudde die zwertochten maakt, klimt, aan wildwatervaren doet, door diepe sneeuw ploegt en die dat mannelijke beeld aan sponsors verkoopt. Die sponsors plakken dan reclamestickers op de kleren van die huilebalken die niks weten van echte ervaringen, zodat ze op tv over hun stoere avonturen kunnen uitweiden.

Mijn hartslag steeg te snel. Ik moest niet denken aan mijn eigen tijdschrift maar aan de zaak zelf.

Een artikel van vier pagina's in *De Buurkreet* ging over de verschillen tussen flatbewoners en eigenaren van een vrijstaand huis. De specialist, psycholoog Lauri Mäkinen, stond onder een appelboom met aan zijn voeten een spaniël. Volgens Mäkinen heeft de omgeving een wezenlijke invloed op het welbevinden van de mens. Hij was voorstander van het vrijstaande huis en beval dat vooral warm aan aan mensen die last hebben van neerslachtigheid in de herfst of van vreugdeloosheid in het algemeen. Mäkinen beschouwde zichzelf als een realist en begreep wel dat niet iedereen zich een vrijstaand huis kon veroorloven, maar hij legde er de nadruk op dat zelfs een bezoek aan de tuin van een kennis je al over het ergste heen kan helpen.

Bomen zijn onze vrienden. Mäkinen wees op een Australisch onderzoek waaruit blijkt dat mensen die in de buurt van bomen wonen, in staat zijn duurzamere relaties op te bouwen dan mensen die hun hele volwassen leven doorbrengen in een door beton en staal gedomineerde stedelijke omgeving.

Mäkinen zelf was pas tien jaar geleden verhuisd naar een vrijstaand huis en had spijt dat hij die beslissing niet eerder had genomen. Als hij had geweten wat een innerlijke rust je krijgt van een eigen tuin en een paar appelbomen, had hij die stap veel eerder gezet.

Er stond een foto over twee pagina's van Mäkinen, zijn vrouw Mari en hun tweelingzonen Sami en Mika. Ze hadden allemaal een hark in hun handen. Het onderschrift vertelde dat ze alle vier hielden van het bijeenharken van herfstbladeren. De wisseling van de seizoenen en de cyclus van de natuur leren ons alle vergankelijkheid begrijpen, beweerde Mäkinen. Hij vertelde dat hij de helderheid van de herfst en de ontspruitende kracht van de zomer pas had beseft in zijn eigen tuin, waaruit hij alle door de vorige eigenaar achtergelaten asfalt had verwijderd om de kracht van de aarde de ruimte te geven. Mäkinen vertelde dat hij na de sauna vaak naakt over het gazon heen en weer rolde in een geïnspireerde gemoedstoestand, net zoals Ilmari Pimiä van de vuurdragers. In wat ik over huizen en wonen had verzameld, kon ik niets vinden over Pimiä en de zijnen maar blijkbaar was Pimiä een bekende architect of timmerman die op deze manier placht te vieren dat een huis af was.

Ik knipte een bon voor een abonnement uit de laatste bladzijde van de krant, vulde hem in en stopte hem in mijn sportschoen om hem 's avonds in de brievenbus te doen. Daarna pakte ik het telefoonboek en zocht het adres op van Lauri Mäkinen. *Houtsniplaan 4*. Dat was hier ongeveer vijf kilometer vandaan, aan de andere kant van het Centrale Park.

Ik zette de bijna verbrande kaneelbroodjes op het fornuis, legde er twee op een bord en zette er een groot glas koude melk naast. Terwijl ik at, keek ik naar de foto van Lauri Mäkinen. Hij keek me aan met de blik van een hond. Ik vroeg me af welk ras. Voor een Finse keeshond was hij te week, voor een golden retriever te gewoon en voor een bulldog was zijn gezicht te glad. Ik had te weinig verstand van honden om het ras te kunnen bepalen. Ik wist nog dat Helena het in haar enthousiasme over een huis ook over honden had gehad. Ze had geprobeerd me over te halen met een foto van een puppy.

Een huis, een gezin, gazon, sauna, veranda, postkastje en een hond. Ik keek naar het gelukzalige smoelwerk van Mäkinen en maakte een lijstje van woorden die bij elkaar hoorden.

Huis, kinderen, grasmaaier, tuinslang, barbecue, hond.

Huis, vrouw, tuinkabouter, waterrekening, houtstapel, hond.

Huis, herinneringen, wenteltrap, nachstroom, hond.

Ik hapte in een kaneelbroodje, dronk melk en mompelde wat in mezelf. Het beeld dat ik van mezelf had als oude man, had ik nu al bijna bereikt. Een opaatje dat in zichzelf zit te prevelen. Flarden van herinneringen en losse gedachten die zijn samengesteld uit een van de dakrand bungelende strooien mobile of een jarenlang vergeten roestige schommel die kraakt als je erop gaat zitten.

Ik ging naar het balkon om te roken. De bovenbuurman smeed zijn balkondeur dicht.

Ik SLOEG de deur zo hard dicht als ik durfde. Als zo'n stuk glas breekt, kost dat 400 mark. Daar had ik het laatst over gehad met Leena. Mocht het gebeuren, dan stuur ik de rekening naar die rotzak hier beneden. Ik moet wel grove taal gebruiken. Hij snapt totaal niet wat hij aanricht met dat gerook.

Leena zette kruidenthee en samen gaven we de tekst vorm op een zelfklevend geel velletje van een memoblok. Leena wilde graag dat we ons tot de zaak beperkten en ons niet tot minderwaardig taalgebruik zouden verlagen.

"De schepper schiep de lente opdat we zouden genieten van haar geuren en na het verscheiden van de lange winter kracht zouden putten uit haar frisheid. Er zijn echter mensen die dat niet beseffen en gifstaafjes roken op hun balkon. Met het gevolg dat de zomer niet tot volle wasdom kan komen voor degenen die dat verdienen. Is het misschien tijd voor zelfonderzoek?"

Ik vroeg Leena de tekst hardop voor te lezen. Ik stond achter elk woord en lette op de toon en de klemtonen. Weliswaar had ik nog het woordje rotzak willen toevoegen, maar op verzoek van Leena liet ik dat achterwege.

Op mijn badslippers ging ik naar beneden en liep naar het mededelingenbord bij de ingang. Ik probeerde zo zachtjes mogelijk te doen maar de slippers klepperden vreselijk. Ik maakte het kastje open en plakte het gele papiertje midden op het bord naast de huisregels. Daarna nam ik een halve meter afstand, liet mijn hoofd naar links overhellen en bekeek het briefje. Ja, zo was het goed.

Ik liep terug naar mijn woning. Leena had mijn lievelingsyoghurt naast de thee gezet, biologisch-dynamische bosbessen met een vleugje honing. Meestal genieten we daar samen van na een geslaagde coïtus, maar ook wel op momenten waarop we ons één voelen in de strijd voor rechtvaardigheid. Het deed me buitengewoon veel genoegen dat Leena had besloten samen met mij te strijden tegen de rookterrorist van de verdieping hieronder.

Dat Leena zo veranderd was merkte ik voor het eerst ongeveer een half jaar geleden, toen ze met betraande ogen van het balkon kwam. Ze vertelde dat ze haar haar stond te kammen en dat de vreselijke stank van een rokende asbak van die vent hieronder recht haar neusgaten was binnengewalmd. Vanaf dat moment stond ze aan mijn zijde.

Leena had de yoghurt geserveerd in een groen gebloemd kommetje dat ik van het personeel had gekregen bij mijn tienjarig jubileum als hoofd van de kwaliteitscontrole. Een prachtig gebaar van Leena.

We aten in stilte. We wilden geen van beiden meer praten over het incident van zoeven en concentreerden ons op deze avond. Jussi was naar floorballtraining en Kati naar aerobics. Dit moment was van ons.

Ik nam me voor Leena direct na het sportnieuws te verleiden, hoewel mijn hoofd nog niet geheel vrij was van de door die terrorist veroorzaakte boosheid. Ik wist dat hij spoedig zou weggaan voor zijn avondrondje en dan onze burgermening zou opmerken op het mededelingenbord beneden. Mijn humeur werd beter en ik zei dat Leena al mooi bruin was geworden. Leena werd daar blij van en vertelde dat ze het prikken van mijn zomerbaardje opwindend vond. Ik stond op, veegde wat yoghurt uit mijn mondhoeken en bukte me om Leena een kus in haar hals te geven, toen een door een harde klap veroorzaakte luchtstroom onze buitendeur liet trillen. Die hork van beneden had zojuist zijn deur dichtgesmeten en stampte nu de trap af zonder ook maar de minste aandacht te schenken aan de overige bewoners van het trappenhuis. De sfeer was volledig bedorven en Leena ging in een hoek van de kamer een handwerkijdschrift zitten lezen.

Volgens Leena liet ik mijn gemoedsrust te veel bederven door één man, maar ik kon er niets aan doen. We hadden twintig jaar in ditzelfde trappenhuis gewoond en die rotzak was de eerste echte stoorzender. Ik heb de zaak aangekaart op vergaderingen van de vereniging van eigenaren, maar de ernst van de zaak werd niet onderkend. Kallio wees op de wet waarin slechts open vuur op een balkon wordt verboden. Pelkonen stelde voor dat ik een ander raam zou gebruiken om te luchten. Belachelijk. Ik wees hen erop dat het bestuur van een vereniging van eigenaren een uitzonderingsregel kan maken waarin roken op de balkons wordt verboden. Kallio vond dat in zo'n grote vereniging nogal lastig. Immers, één tegenstem zou onze afspraken ter verbetering van de frisse lucht al teniet kunnen doen.

Het stoorde me nog veel meer dat die rotzak op geen enkele andere manier voor overlast zorgde. Ik hoopte tevergeefs op alcoholisme en nachtelijke geluidsoverlast. Ik kon hem nergens op betrappen. De situatie was onhoudbaar. Ik besloot dat ik iets nieuws zou bedenken als de strategie met het gele papiertje niet het gewenste resultaat opleverde. De Heer heeft de mens niet geschapen om te roken.

IK SCHREEF ALLES op wat ik hoorde en zag. Door te ruiken en te voelen breidde ik mijn ervaringen uit. Elke indruk schreef ik direct op in mijn schrift. Ik gedroeg me als een vogelaar die door de lente is bedwelmd en op wiens netvlies ook de allerkleinste vleugelslag wordt geregistreerd.

Ik sorteerde de huizen en verdeelde ze in groepen. Interessante, gewenste en mogelijke. Houten huizen, stenen huizen en pre-fab. De houten huizen verdeelde ik in oude en nieuwe. De oude huizen in groepen van voor en na de oorlog. De nieuwe in huizen van één verdieping, twee verdiepingen; bijzondere en gewone.

De bewoners verdeelde ik ook in groepen. Klussers, middenklassers, rijken en nouveau riche. Groenen, sociaal democraten, liberalen en steenrijken. Gezinnen, gescheiden mannen en vrouwen, kinderlozen en gepensioneerden.

Uit een boek over indianen leerde ik dat voor hen de aarde onder hun voeten het belangrijkste was. De mens moet voelen dat de vibraties van de aarde goed zijn. Ik haalde monsters uit de gazons bij diverse huizen en plakte de stukken gras op een vel papier dat ik aan de muur hing. Steeds als ik langs het papier liep, snoof ik even aan alle graspollen om een idee te krijgen welke grondsoort het beste bij mijn gezin zou passen. Alle graspollen hadden dezelfde geur. De minimale verschillen waren het gevolg van de urine van de diverse hondenrassen.

Ach, die indianen.

Een bepaald opperhoofd, een door alle onderzoekers erkende platneus, beweerde in het voorwoord van het boek dat niemand eigenaar is van de grond. Best opperhoofd, wees zo goed om dat te komen vertellen aan de bewoners van Noord-Europa. Het is wel makkelijk om dat op de prairie te zeggen; daar wil niemand zelfs maar een supermarkt bouwen. Wees zo goed om eens naar Helsinki te komen, roodhuid, op vreemd terrein, dan piep je wel anders.

Opperhoofd, je bent welkom op de eerste zinderende zondagse kijkdag van het vroege voorjaar om het briefje te lezen dat Mantelpakje uitdeelt. Daarop staan twee regels over de prijzen van bouwkaavels: 3.500 mark per vierkante meter. Ook uit jouw hoofd zou een rooksein opstijgen voor die juffrouw van de bank als je een voordelige *Euriborhypotheek* zou kunnen krijgen met een looptijd van vijftien jaar. Voor 1,5 miljoen mark mag de vertegenwoordiger van de dappere strijders zijn perceeltje van 400 vierkante meter op, om zijn salmonellakip te grillen.

Pols 145. Ik zou niet aan indianen moeten denken en niet aan negatieve zaken, dat merk je meteen aan je hartslag.

Ik bewoog me ongemerkt over het terrein. Zo dicht bij het Centrale Park lette niemand op een eenzame voorbijganger in trainingspak met een rugzakje en een kijker. De recorder zat verborgen onder mijn windjack.

Ik stopte ter hoogte van de brievenbus en vormde me een eerste indruk. Dat is het belangrijkste. Als een plek aanleiding gaf tot nader onderzoek, noteerde ik dat en ging later op de avond terug. Ik benaderde een huis altijd op handen en voeten. Pas nadat ik me verzekerd had van rugdekking, kwam ik overeind en schakelde het apparaat in.

De dichte begroeiing in diverse tuinen maakte het mogelijk om het leven van de gezinnen van dichtbij te leren kennen. Soms lag ik achter een sierheester en werden er op een afstand van hoogstens drie meter karbonaadjes gegrild, dronk men witte wijn en besprak men zaken die me aan het denken zetten.

Toen ik op een keer in de kleine uurtjes naar mijn woning was teruggerend, las ik wat ik in mijn notitieboek had opgeschreven.

“Hoe durven ze, ze schamen zich echt nergens voor! Ze slenteren kletsend door hun tuin en begrijpen niet eens de eenvoudige schoonheid ervan. Ze krassen als kraaien en bewegen zich als zeehonden. Ik heb niet voor niets naar al die natuurfilms gekeken. Ik herken alle soorten. Hoe komt een mens aan die vanzelfsprekende bezitterigheid, die houding? De energieke zeehond, waggelend in zijn schreeuwend gekleurde korte broek. Zijn bleke door muggen gestoken benen zijn bedekt met dun dons. En dan, als bekroning, de voetzolen met groene vlekjes van het pas gemaaide gazon, knobbelige tenen aan het uiteinde, ertussen zwarte pluusjes van zijn sokken waaraan hij gedachteloos met zijn dikke wijsvinger zit te pulken.

Ik ken dit zoogdier, niet persoonlijk, maar in mijn botten. De zeehond laat zich op het natte gazon vallen. Het duurt een half etmaal voor het gras zich weer heeft opgericht. Hij trekt een importbiertje open, beklimt de treden van de veranda en geniet van de aanraking van het hout met zijn blote voeten. Voor die aanraking betaalt een mens zo'n anderhalf miljoen. Dat is de gemiddelde prijs van een vrijstaand huis in deze buurt.

De boer die volgt op het bier weerklinkt als een roep naar zijn soortgenoten. Niemand beantwoordt zijn roep, we blijven met zijn tweeën in de beginnende nacht. Dat weet ik, hij denkt dat hij alleen is. Hij snuift de lucht op en bevoelt met zijn vingers een bessenstruik die daar vijftig jaar geleden is geplant door een frontsoldaat en zijn vrouw. Eet niet van het verboden fruit. Een zwarte bes knapt tussen de gelige tanden en het vlees wordt de mond ingedreven. Hij is zo gulzig dat hij de eerste nog niet eens proeft als hij de tweede al plukt. Alsjeblieft, tast toe. De nacht zal spoedig vallen.”

IK MAAKTE ALLES ondergeschikt aan mijn hoofddoel. Ik balanceerde tussen mijn werk, mijn bezigheden in het duister en de zorg voor Sini. Mijn dagelijkse werk leed eronder. 's Morgens ging ik na een paar uur slaap naar het magazijn, volstrekt ongeïnteresseerd. Pas na werktijd kwam ik tot leven. Na een douche tankte ik fruit, water en roggebrood en deed ik een reeks buikspieroefeningen. Om zes uur ging ik de kuiten van de halve-marathonlopers te lijf. Verstijfde plekken zag ik niet, ik zag alleen bankbiljetten.

Magazijnmeester Siikavirta vroeg naar de reden van mijn vermoeidheid. Ik zei dat ik hard trainde voor de marathon van Stockholm. Siikavirta zei dat hij waarde hechtte aan hardlopen maar dat hij er nog meer waarde aan hechtte dat de vrachtwagens werden geladen met de artikelen die door de klant waren besteld. Ik beloofde dat ik kalmer aan zou doen en beter zou opletten.

De erotische massage beperkte ik tot drie vrouwen. Ik zocht ze zorgvuldig uit op basis van hun uiterlijk en van wat ze wilden uitgeven. Ze waren alledrie lelijk en spraken weinig. Geen van drieën deden ze me aan Helena denken. Ik verhoogde de prijs en baseerde de verhoging op de kwaliteit van mijn diensten en op het feit dat ik de enige was in deze omgeving die deze dienst verleende. Seija, Pirjo en Sinikka stemden ermee in.

Ik probeerde de erotische massages zo ver mogelijk verwijderd te houden van de weekeinden waarin Sini bij me was. Eén keer was het op het nippertje. Seija vertrok om vijf over vijf, Helena en Sini stonden om zeven over vijf voor de benedendeur.

Mijn zintuigen werden gevoeliger, dat merkte ik bij alles wat ik deed. Terwijl ik door struiken kroop, herkende ik kleine beestjes die ik voor het laatst in mijn kindertijd had aangeraakt. Als ik op blote voeten over het gazon van een huis liep, voelde ik het vocht en zelfs de kleinste stukjes steen die van een kindervoetje waren gevallen. Tijdens het lezen over het huisvestingsprogramma van na de oorlog voelde ik me een van die duizend landverhuizers en frontsoldaten die snel een dak boven hun hoofd moesten krijgen.

Terwijl ik naar foto's keek van kleine huizen leefde ik het leven van na de oorlog. Ik was die Erkki, Tuomas of Eemil die voor het eerst in zijn eigen woonkeuken zat. Hij had van niemand toestemming meer nodig en had een jonge bruid op zijn schoot. Het gehuil van de granaatscherven nog in zijn oren, soms opschrikkend en denkend dat hij voorover het moeras in moest duiken en zijn ogen dichtdoen. Nee, niet meer nodig. Hij heeft een vrouw op schoot, aan de hemel de maan, in zijn vinger een splinter van de muur van zijn eigen huis.

Mijn conditie werd bijna vanzelf beter, want mijn hartslag bereikte verscheidene keren per etmaal de optimale waarden. Ik dronk veel en maakte lichte soepen klaar. Ik beloofde mezelf niet met chocola, laat staan alcohol. Daarmee was ik nagenoeg gestopt toen ik met hardlopen was begonnen. Ik sliep onregelmatig en steeds als ik wakker werd deed ik een reeks buikspieroefeningen om mijn wispelturige zenuwen in bedwang te houden.

Hoe duidelijker de huizenwereld vorm aannam, hoe harder deze me te lijf ging. Als een zaagblad van een cirkelzaag dat ongeremd ronddraait. Af en toe had ik spijt dat ik niet naar Helena en haar huizendromen had geluisterd. Aan de andere kant is het zo dat de dingen die je alleen ervaart, het duidelijkst blijven. Je kunt die duidelijkheid wel relativeren.

Als voormalig interrailer had ik de illusie in allerlei gedaanten leren kennen. Net als duizenden andere in een roes verkerende jongeren had ik mijn rugzak de stations van verschillende Europese steden laten zien. Ik was teruggekeerd naar Finland in de overtuiging dat ik in mijn eentje in de grote wereld belangrijke waarnemingen had gedaan over de verschillen tussen Finland en de rest van Europa. Uiteindelijk bestond het positieve saldo eruit dat ik kon vertellen waar zich op het Gare du Nord de kiosk met gevulde croissants bevond.

Ik besepte dat ik nu niet aan Europa aan het snuffelen was maar dat ik grondig onderzoek deed naar de manier waarop de Finnen leven. Als ik terugkeerde van een verkenningstocht, was het alsof ik in het buitenland was geweest, in een vreemde cultuur. Nadat ik mijn hartslag had laten dalen en mijn gevoelens onder controle had, stond ik eerst vijf minuten onder de douche, zette daarna de recorder aan en schreef mijn indrukken in het notitieboek.

“De objecten en hun bijzondere kenmerken – eerste waarnemingen – geven nauwelijks aanleiding tot verdere actie: huis van één verdieping uit de jaren tachtig. Opgetrokken uit witte steen, houten constructie bedekt met tegels, glooiend zwart pannendak, tuingrill op het achterterras, parket in de woonkamer, zeil in de keuken, gele gordijnen in de slaapkamer. Donkere kozijnen, muggengaas voor de ventilatieraampjes, vier kamers en een keuken. In twee kamers scheiden pubers een geur af die in het slecht geventileerde huis blijft hangen. De vrouw zou een eigen leven willen, de man onderzoekt stambomen.

Huis van één verdieping van rode baksteen, plat dak, gebouwd in de jaren zeventig. Tuingrill op het achterterras, in de woonkamer grote ramen die uitkijken op de achtertuin. Vanaf de weg zag ik: een ongeveer zestigjarig echtpaar met koffie en cake op het achterterras, praatten niet tegen elkaar. De vrouw een Gloriatijdschrift onder haar neus, de man een glazige blik. Volkswagen Passat voor de deur, slee van de kleinkinderen tegen de muur. De heer des huizes is een rukker, rechtvaardiging: kijkerwaarneming om 21.34 uur door het raam van de werkkamer. Anderhalf uur op internet, sekssites, weliswaar met beide handen op werkhoogte.

Een door de Zweden geschonken houten huis, na de oorlog gebouwd. Tientallen vergelijkbare waarnemingen. Klein lommerrijk perceel, glooiend. Sini wilde er met de slee vanaf, dat mocht niet van mij. Rondom de tuinset van blank hout vier volwassenen, de burens op bezoek. Zes flessen witte wijn op tafel, de vierde half leeg. Zaniken over alledaagse dingen, humorloos. Even over thuiszorg, de woningmarkt van Helsinki, kletsen over lelijke buurten, toosten op het feit dat ze daar niet wonen. De sprekers zijn ongeveer 38 tot 45 jaar, gemiddeld inkomen van 150.000 tot 200.000 mark per jaar, twee auto's langs de weg, ongeveer acht jaar oud. Groenachtige gesprekken, roodachtige gezichten.

Een houten huis van na de oorlog. In de advertentie van een vrouwelijke makelaar werd deze straat gesitueerd in de wijk met houten huizen, dat verkoopt beter dan een wijk met appartementen. Ze verplaatste eigenhandig een straat naar een andere wijk. Denk eraan dat bedrijf op te zoeken in het telefoonboek, laat een boodschap achter: koe, je bent over het hek gesprongen.

Doelwit: groen geschilderd, huis in slechte staat, moestuin. Oude beplanting en een even oud echtpaar. Man werkt bij de gemeente, vrouw mondhygiënist. Geen kinderen, overwegen naar een flat te gaan. Die wetenschap is afkomstig van een opname die ik zaterdagavond maakte vanuit een nabij gelegen bosje. Vraagprijs 1,2 miljoen, daar zit voor één miljoen gebakken lucht in.

Als een vergelijkbaar huis in Rymättylä zou staan, zou je kunnen afdingen tot 150.000. In de brievenbus liet ik een anoniem briefje achter: ik bied 200.000 als het dak wordt gerepareerd en die hiphopper in de kelder niet bij de koop is inbegrepen.

Huis van gele steen, gebouwd tijdens de laatste hoogconjunctuur in 1989. De hele vorige week hingen op de benedenverdieping schimmelspecialisten rond. De man, een manager halverwege zijn loopbaan, wil een marathon lopen. De vrouw kan zoetigheden niet laten staan, verfrommelt kleine witte verpakkingen onder de grill.

Prognose 1: uit de metingen van *Fak-Systems bv* blijkt dat de gebrekkige isolatie van de waterleiding, samen met een ongelukkige ventilatie, leiden tot een kostenpost van 150.000 mark. Prognose 2: nadat hij dit nieuws heeft gehoord vertrekt de man gebrekkig voorbereid naar de marathon van Stockholm en komt aan een infuus te liggen.

Een van de hoofdstraten van de wijk. Hier begint een vlak terrein met rode bakstenen huizen met een plat dak. Ertussen witte stenen huizen en

een paar zeer oude huizen. Doelwit: een nieuw huis in oude stijl, schuin dak met twee dakkapellen, torentje, stalen windhaantje op het dak. In de tuin een echtpaar van een jaar of vijftig, de man in een golfshirt, de vrouw een tatoeage in de nek. Aan zijn auto (een Hummer) te zien is de man jurist of onderdirecteur van een reclamebureau. De vrouw volgens haar kleding (donkergrijs) keramiste of lerares Fins. Kibbelen over de temperatuur van de wijn, de strijd blijft onbeslist.

De enige vereniging van twee-onder-een-kappers in de wijk, zelden iets te koop. Drie verdiepingen, gebouwd in de jaren vijftig, binnenplaats met uitgang naar het Centrale Park. Echtpaar doet de verkoop zelf. Ruzieachtige ontmoeting, prijs moet aanzienlijk naar beneden. Vrouw is begonnen met Ashtanga Yoga. De man vindt het een naar idee dat zijn vrouw op bevel van een man met een paardenstaart allerlei moeilijke houdingen aanneemt. De vrouw baseert haar besluit op een moeizame spijsvertering, iets wat ik begrijp. De man is iets te zwaar en ongetraind. Hij is bang dat zijn vrouw meer zin zal krijgen en dat hij, tot niets in staat, achterblijft in zijn achtertuin van tien vierkante meter. Hiermee gaan ze door tot in de kleine uurtjes, gesteund door drie flessen wijn in de prijsklasse tussen 45 en 65 mark.

Algemene indruk: overal hangt de sterke geur van gegrild vlees, er stijgt lichte rook op uit de tuinen. Grasmaaiers snorren als helikoptertjes. De geluiden doen denken aan het begin van Coppola's film *Apocalypse Now*. De geur van gemaaid gras vermengt zich met die van gegrild vlees. Het geheel doet de eenzame verstomd staan."

IK MAAKTE soep van koolvis uit de diepvries. Hij smaakte waterig. Daardoor moest ik denken aan de kruiden van Matti. Citroenpeper? Alleen zout? Ik besloot zout te nemen. Ik schoot uit. Ik herinnerde me een trucje van Matti en deed een rauwe aardappel in de soep, die zuigt het teveel aan zout op. Het was vernederend om te moeten toegeven dat ik alles wat ik van koken wist van Matti had geleerd. Mijn moeders vroege dood verklaarde dat niet helemaal, koken had me gewoon nooit geïnteresseerd.

Ik bracht Sini een bordje. Het voelde geweldig toen ze het lekker vond en alles opat.

Na het eten wilde Sini tekenen. Ze tekende een huis met een grote berg in de tuin. Ze legde uit dat ze met pappa in de tuin van dat huis was geweest.

Wat was hij toch met het kind aan het doen? Was dat massagegedoe niet al erg genoeg? Ik vroeg of er vrienden van pappa in dat huis woonden. Nee, zei Sini. Waarom zijn jullie daar dan geweest? Dat wilde pappa, antwoordde Sini. Juist ja.

Sini sprong vloeiend van de hak op de tak en haalde herinneringen op aan die zomer in Päijänne, toen ik zover met haar het water inliep dat het bijna tot haar nek kwam. Ik weet nog dat ik met Sini aan de hand naar het open water keek. Waar kijk je naar? vroeg Sini. Naar het meer, antwoordde ik. Ik zette Sini op de steiger. Matti sloeg een grote handdoek om Sini heen, je zag alleen nog haar ogen en het puntje van haar neus. Matti gaf de neus een kusje. Sini giechelde en zei dat pappa's baard kietelde. Dat zijn stekels, net zoals bij een egel of een hark, zei Matti en hij zette Sini op zijn schouders. Sini gilte en lachte, ze zag op zijn hoofd een plekje met weinig haar en schilfertjes, net als op haar knie. Matti legde uit dat wijze mensen schilfertjes op hun hoofd hebben, dat komt door het nadenken. Als je nadenkt krab je aan je hoofd.

Toen was dat grappig, nu vind ik het smerig.

Sini sprong van Päijänne naar Helsinki, naar die avond van de scheiding. Ze praatte over de gebeurtenissen alsof het een griezelfilm was. Ik had op een leeuw geleden en Matti op een tijger. Met grote ogen vertelde ze hoe ze de trap was afgezweefd, de auto van Sirkku in en dat de auto niet op pappa had gewacht, maar dat pappa op de grond was blijven liggen. Sini vroeg wanneer we pappa hierheen gingen halen uit ons andere huis. Ik wist het niet.

OP ZONDAG, één week voor Sint Jan, had ik twee weken lang elke nacht zitten lezen. Ik probeerde ze opnieuw te bereiken maar Sirkku nam niet op. Ze doen het erom. Ze nemen expres niet op. Godverdomme. Ze snappen er niets van. Ze spannen samen, gemene sletten, allebei. Hoe kun je zo'n onverschillige koe zijn? Ik heb je bevrijd van het aanrecht en nu wil je niet eens met me praten door de telefoon.

Helena. Ik had je alleen maar willen vertellen hoe interessant de huizenwereld is en hoeveel je moet weten voor je een huis durft te kopen. Dat ik klaar ben voor vredesonderhandelingen en herstelbetalingen en ook voor het bijstellen van oude grenzen in jouw richting.

Ik had Sini pappie willen horen zeggen, met haar langgerekte ie. Helena snapt niet dat ik dichterbij haar kom hoe verder ze zich van me verwijderd. Helena, op deze manier groeien we naar elkaar toe.

Mijn hoofd zat vol bouwtechniek, huisvestigingsgeschiedenis, folders van makelaars, aanwijzingen voor verbouwingen, planologie en de kosten van verwarming van eengezinswoningen.

Als je hoofd vol is weet je niet wat erin zit. Je moet snoeien. Ik ben aan iets begonnen wat ik niet wilde.

Ik wilde geen huis van witte baksteen met een gemillimeterd gazon en drie tuinkabouters naast de bessenstruiken.

Ik wilde geen nieuw houten huis in oude stijl met een torentje en een balkon.

Ik wilde geen betegeld houten huis met spannende details.

Ik wilde geen modern huis waarin de architect zichzelf had verwezenlijkt, wel wetende dat hij er zelf nooit zou wonen, laat staan het zou moeten schoonmaken.

Ik wilde geen groot huis. Alle huizen boven de 150 vierkante meter zijn te ruim bemeten. Ze springen in het landschap naar voren als felgekleurde 1-meiballonnen. Ik wilde een simpel huis, net zoals ik zelf ben.

Met maar één gedachte in je hoofd voel je je veel lekkerder.

Ik trok mijn hardloopkleden aan, gespte de meter om en rende de trappen af. Op de binnenplaats zag ik de auto van de Rehunens. Daar bleef ik staan kijken hoe ze zich naar buiten worstelden en grote boodschappentassen op de grond begonnen op te stapelen. Door al het gedoe liet de vrouw haar mobieltje op het dak van de auto liggen. Achter de vuilniscontainers wachtte ik tot ze binnen waren en pikte het ding mee.

Als je doelgericht bent, loop je lichter. In ruim een half uur was ik bij de *Houtsnipiaan*. Het huis van Mäkinen was vaag te zien achter de seringenstruiken. Er was niemand in de tuin. Ik sprong over de bloemperken en liep onder de appelbomen door. De gordijnen bewogen niet.

Ik ging in een witte tuinstoel zitten en liet de omgeving op me inwerken. Ik deed alsof ik de eigenaar was, sloeg mijn ene been over het andere en dacht na. De bomen ruisten in de wind, op de achtergrond klonk het gedruis van de stadsring.

De terrasdeur zwaaide open en een man die me bekend voorkwam kwam half hollend de tuin in. Mäkinen stopte voor mijn stoel en vroeg met trillende stem wat ik hier in zijn tuin en in zijn stoel aan het doen was. Ik stelde me voor als een van de trouwe lezers van *De Buurtkreet* en feliciteerde hem met zijn goede beslissing.

Mäkinen vroeg me om zijn erf te verlaten. Ik vroeg hem naast me te komen zitten. Dat deed hij niet. Ik vertelde dat ik het verhelderende interview over zijn bewustwording had gelezen in ons gemeenschappelijke tijdschrift. Over mijn hoofd heen riep hij een paar namen. Er renden twee pubers naar ons toe. Mäkinen legde de situatie uit aan Sami en Mika. Ze stelden voor om de politie te waarschuwen. Ik stelde voor om een potje floorball te gaan spelen.

Ik stond op uit de stoel en ging vlak voor Mäkinen staan.

'U hebt me hier zelf uitgenodigd.'

Toen herinnerde ik hem aan het interview waarin hij had gezegd dat een ongelukkige flatbewoner snel van zijn beklemming kan worden verlost door bijvoorbeeld een bezoek te brengen aan de tuin van een kennis. Ik zei hem dat ik me in een zeer vreugdeloze periode van mijn leven bevond. En omdat ik nog in onderhandeling was over mijn eigen kleine huisje, kwam ik eerst zijn bomen omhelzen. Mäkinen zei dat we geen kennissen waren en dat ik nu van zijn erf moest verdwijnen.

'Eerst haal ik kracht uit uw appelboom.'

Ik liep naar de boom en omhelsde die. De oude, ruwe bast van de boom masseerde mijn bezwete hals. Ik liet de boom los en bedankte hem. Mäkinen en de tweeling zeiden niets. Langzaam liep ik naar de rand van de tuin, sprong over de bloemperken de straat op en liep daarna op een sukkeldrafje naar de bosweg.

Nadat ik was thuisgekomen belde ik Mäkinen en verontschuldigde me voor mijn gedrag. Ik vertelde hem over de huis-vestigingsproblemen van mijn gezin en beklagde me over de zwaarte van mijn uiteindelijke beslissing. Mäkinen zweeg. Daarna zei hij dat ik mijn problemen in elk geval niet oploste door zijn tuin binnen te dringen.

'Uw artikel had zo'n invloed op me dat ik wel moest komen.'

Mäkinen ontdooide door mijn loftuizingen en wees me op het adviesbureau voor huiseigenaren. Daar gaf men graag goede raad aan geïnteresseerden. Volgens hem werd de mens daar gezien als een mens, of hij nu al een overtuigd gelovige is of nog maar net de bijbel heeft opengeslagen.

Ik dankte Mäkinen voor zijn advies en vroeg nogmaals excuus voor het feit dat ik de weg even was kwijtgeraakt. Hij grinnikte dat zoiets kon gebeuren. Zo gek was het nu ook weer niet, want ze hadden heel wat geïnvesteerd in hun bloeiende tuintje.

Toen het telefoongesprek was beëindigd ging ik meteen door met het vullen van de eerste bladzijde in mijn notitieboek. De titel van het hoofdstuk werd: *Vrijstaande huizen en hun bewoners, Buurtkreet/Mäkinen*.

"Angstvallig over eigendom en privacy. Ze tonen een menselijk gezicht maar er zit een addertje onder het gras. Direct als er een vreemde op hun erf komt, bellen ze de politie. Aan de andere kant gek op geveel. Ze smelten in je handen bij een gesprek over hun bloemperken, bomen en rotspartijen. Best beangstigend: zo kan ik ook worden. Dat gebeurt niet. Ik wil het huis vanwege Helena en Sini.

Interessant detail: Mäkinen was meteen agressief hoewel hij toch psycholoog is. In wezen is de mens een bezitter. De jongens zijn wolvenjongen onder het bevel van vader. Ze staan direct klaar om de indringer van hun terrein te jagen. In de biologieles zitten diezelfde jongens als schapen in hun bankjes. Aan de toonbank bij de slager groeten ze me vriendelijk. De vrouw was niet te zien, blijkbaar was ze binnen kippenpootjes aan het marinieren. Ik verbrak de gemoedelijke sfeer van hun huiselijke middag. Ik prikte een gaatje in de ballon die ze met zoveel moeite hadden opgeblazen.

Ten slotte: iedereen heeft een gazon. Iedereen heeft een hond. Iedereen heeft een auto van 100.000 mark. Iedereen heeft twee kinderen. Iedereen heeft een grasmaaier. Iedereen is bang dat iemand alles komt weghalen.

De Buurtkreet is de spreekbuis van de angst."

Ik sloot het notitieboek en merkte dat ik het onder al mijn papieren wegstopte. Stom. Was ik bang dat als dit alles voorbij was iemand het zou vinden en als bewijs tegen me zou gebruiken? En waarom dan? Omdat ik alles deed wat ik kon om mijn gezin terug te krijgen? Ik liet het boek bovenop de stapel papier liggen, open.

Uit de boekenkast pakte ik het fotoalbum. Ik zocht naar foto's waarop we alle drie te zien waren. Ik vond er vier. Ik haalde ze uit het album, knipte ons één voor één los uit het landschap, langs de omtrekken van de figuren. Daarna haalde ik een foto van een huis uit een makelaarsfolder en plakte ons in de tuin.

Helena zette ik voor een oude berk. Voor Sini zocht ik een beschut plekje onder twee blauwsparrren. Mezelf plakte ik op de trap. Ik keek lang naar de foto. Je kon de lijm niet zien. Het leek net alsof we in de foto thuishoorden.